

Izhaja vsako soboto — izdaja Narodni konsorcijski »Ljudska pravica« — Direktor konzorcija in odgovorni urednik Tomo Brejce Uredništvo: Tomšičeva ulica 9, Ljubljana; Koprivarstva ulica 2 — Telefon uredništva št. 23-981, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

IZ VSEBINE:

Stane Kavčič: Ustvariti je treba take odnose, da bodo organi delavskega upravljanja dejansko prišli do svojih pravic

Kaj zavira izvajanje sklepov kongresov ZK in SZDL?

Kako bomo odpravili brezposelnost?

Bogdan Pešič: Britanci o Titu

Literarni feljton: Stiska

PREDSEDNIK TITO V LONDONU:

V največji soglasnosti smo prišli do istih pogledov v vprašanju, kako je treba ohraniti mir v Evropi

Ta teden mislimo in govorimo le še o Londonu. Ponos in globoko zadoščenje nas prevzemata, ko sledimo ob radijskih sprejemnikih ali dnevnikih potovanju našega maršala, podrobno o blestečem pa nič manj toplem sprejemu, s katerim je bil počaščen vse te dneve in ki nas je zares kljub zaupljivemu pričakovanju popolnoma presenetil. Toda v naših današnjih občutkih je še mnogo več, kakor samo veselje nad častjo in spoštovanjem, ki jo je izkazal našemu voditelju velik narod. V njih je tudi prepričanje, da prisostvujemo dogodku nenavadne veljave, ki gre daleč prek okvira običajnega srečanja vodilnih mož dveh držav. Takih srečanj med državniki je bilo v povojnem obdobju nemalo. Sestajali so se državni majhnih in velikih držav in z važnimi dnevnimi redi. In vendar lahko trdimo, ne da bi zagrešili neskrupnost, da ni zbudil niti eden med njimi tolikšne, zares presenetljive publicitete in priklenil nase toliko, resnično prizadete pozornosti. »Tito v Londonu« — piše te dni vodilni nemški socialdemokratski dnevnik — »to pomeni mnogo več ko državniki obisk, to je simbol povezanosti svobodnega sveta, ne glede na različne družbene tendence v posameznih deželah... Znanost, da bo imel prav Daily Mirror, ko piše, da se bodo morale prihodne generacije učiti v zgodovini datum tega obiska...« Podobno laskavih ocen bi lahko nabrali v svetovnem tisku še mnogo. Toda ni nam do takega nabrajanja lovorik. Nismo izgubili mere za geografske razsežnosti in razmerja, nismo pozabili svojega mesta v vrstnem redu svetovne proizvodnje in silakov s tanki ter letali. Toda prav zato nam je londonsko priznanje še bolj dragoceno, ker ga moramo očitno pripisati samo kvaliteti naše politične in idejne pozicije v sodobnem svetu. Ob tem dogodku bi lahko zopet enkrat ponovili tisto čudno daljnovidno misel, ki je bila izrečena še v času, ko je bila prihodnost Jugoslavije mračno motna in negotova — da je Jugoslavija »svet človeštva«. Zares, najsi nas grajojo, klevetajo, mrzijo (in prav pri tem opravilo je pošla naši zahodni sosedji že zadnja trohica preudarnosti in najbolj elementarne spodobnosti), najsi nas z zanimanjem in simpatijami opazujejo ter proučujejo, nihče ni ostal ravnodušen pred tem vznemirljivim fenomenom. Slejkoprej ga je izzval, da je povedal različno in na glas svoj »za« ali »proti«. Velika posebnost te odločitve pa je v tem, da se nikoli ne tiče samo našega — kakor temu radi pravijo — »eksperimenta«. Z njo se je treba vselej tudi jasno opredeliti v sve-

tovnem merilu, za ta ali oni izhod iz slepe ulice v sodobni družbi. Nihče tu pri nas si ne domišlja, da bi bili že odkrili edino pravo pot v svet trdnjih in pravičnejših družbenih odnosov. Take edine zveličavne poti pač ni, pa četudi bodo dobila številna spoznanja, do katerih smo se dobili, slejkoprej tudi občo veljavnost. Toda pionirski pomen naše družbene preobrazbe je v tem, da to pot že zavestno iščemo... in da smo, če nič drugega, že pregnali morečo predstavo — porojeno iz strahotne dvajsetletne prakse stalinizma! — da so uresničljivi socialistični ideali samo s faraonskim suženjstvom, samo na račun popolne likvidacije prostosti in človeškega dostojanstva posameznika. Malokdo pri nas lahko resnično podoživi, kaj se dogaja in prevrača v tistih tisočih in tisočih tujevc, ki romajo zadnja leta v našo deželo, pa odkrijejo, da se lahko pomenkujejo s komersibodi in o čemerkoli in brez preplašenih pogledov na desno in levo...

Ze nekaj let nazaj se ni bilo treba posluževati svetovni reakciji proti socializmu nobenih drugih dejstev ko pretresljive stvarnosti »Stalinovega paradiza«. Kar izbirate med Stalinovim ka-cetom in svobodno kapitalistično družbo. Jugoslavija je to alternativo prekrizala! — Čemu bi se torej čudili, če posvečajo že nekaj let Vatikan in drugi ultrareakcionarji v Ameriki, Italiji, Zahodni Nemčiji in drugod prav nam in našim Stepincem in naši »prejgani cerkvi« glavno pozornost ali da — za primer — italijanska propaganda prav te dni, ob potovanju našega maršala, resno in javno razglasa, da je nevarnost sovjetske agresije samo utvara (kajpada iz jugoslovanskega vira) in da je resnična nevarnost, zaradi katere bijejo plat zvona, nekakov jugoslovanski zavojevalni načrt proti Albaniji. Zares, Jugoslavija jim je enkrat za vselej preprečila komodno polemiko s socializmom, pa jih celo postavila z vso »demokracijo« v smešen položaj, da se morajo norčevati iz delavskega upravljanja naših podjetij, češ da je bedasta utopija, ki bo rodila samo anarhijo, torej, preveč svobode, ker delavci pač niso zreli in zmogni za tolikšno demokracijo... Ta sedanja polemika se menda le nekoliko razlikuje od tiste prejšnje, ko so kot zaskrbljeni zagovorniki »svobode« in »demokracije« s povzdignjenimi glasovi dokazovali, da pomenita socializem in najbolj despotski etatizem eno in isto.

Seveda bi bila naivnost pričakovati, da bomo naleteli v številnih in obilnih uvodnikih svetovnega tiska tudi na takšna razmišljanja o pomenu sodobne

Jugoslavije. Tako daleč, razumljivo, ne gredo, toda najdemo jih vendarle že v bližnji okolici. Tako je prav značilen zanje poudarek, da pomeni obisk šefa socialistične države izredno prepričevalno manifestacijo sbitja, pa celo tesnega prijateljstva med državami z različno družbeno ureditvijo. Maršalov obisk jim je zato živ dokaz, da razlike v družbenih sistemih nikakor niso vzrok mrzle vojne in mednarodne napetosti. V tej zvezi poudarjajo mnogi komentatorji sploh pomen vmesnega položaja in vloge Jugoslavije med vzhodom in zahodom! Mnogo globlje, v pravo bistvo sodobne mednarodne problematike pa sežejo nedvomno tisti, katerih ta zemljepisna delitev sveta ne zadovoljuje in ki iščejo pomen Jugoslavije predvsem v tem, da je nekaj most med visoko razvitimi evropsko-ameriški državami in ogromnimi bloki nerazvitega sveta. Ko to ugotavljajo, jim je še živo v spominu izpričani ugled in uspeh naših državnikov na rangoonki socialistični konferenci. Ta misel je nedvomno globoka in resnična. Kakor malokatera dežela na svetu združuje prav Jugoslavija v sebi in zavestno ta dva sveta. Po vsej svoji zgodovini in kulturni rasti je naša dežela starodaven del helenske civilizacije, aktivno in ustvarjalno prepletena z njo in vsemi njenimi metamorfosami — tudi danes, ko je vrgla vanj revolucionarno idejo o delavskem samoupravljanju. Po drugi strani pa jo je politični in gospodarski razvoj zadnjih stoletij pahnil k tistemu delu sveta, ki mu je bilo določeno, da bodi in ostani golo agrarno-surovinski privesek razvitem, industrializiranim državam. Odtod naša globoka in pristna solidarnost s tem svetom, vodilna vloga Jugoslavije v razbijanju te krivične svetovno-gospodarske delitve funkcij ter nenehna svarila, da je prav v tem strašnem prepadu temeljno in najbolj nevarno protislovje sodobnega sveta. Lahko trdimo, da je tudi po naši zaslugi začelo danes prevladovati spoznanje, da se bijejo v gospodarsko in socialno zaostalem svetu prave in zadnje bitke za prihodnjo usodo sveta — in ne na korejskih bojišnih poljanah ali tovarnah oboroževalne industrije! Ta prvi problem našega časa kritično dozoreva! Jasen odgovor nanj bo vse teže odlagati in morda se ne motimo, če trdimo (po vseh dolgoročno planiranih pripravah na obeh straneh!), da bo padla velika odločitev že kmalu. Z njo v zvezi je seveda kar se da tesno združeno vprašanje ocenjevanja sodobnega mednarodnega položaja. Če se postavimo na pesimistično stališče nelzogib-

nega in bližnjega vojnega spopada, bo odgovor seveda precej drugačen. Tekma v oboroževanju bo zasenčila vse drugo!

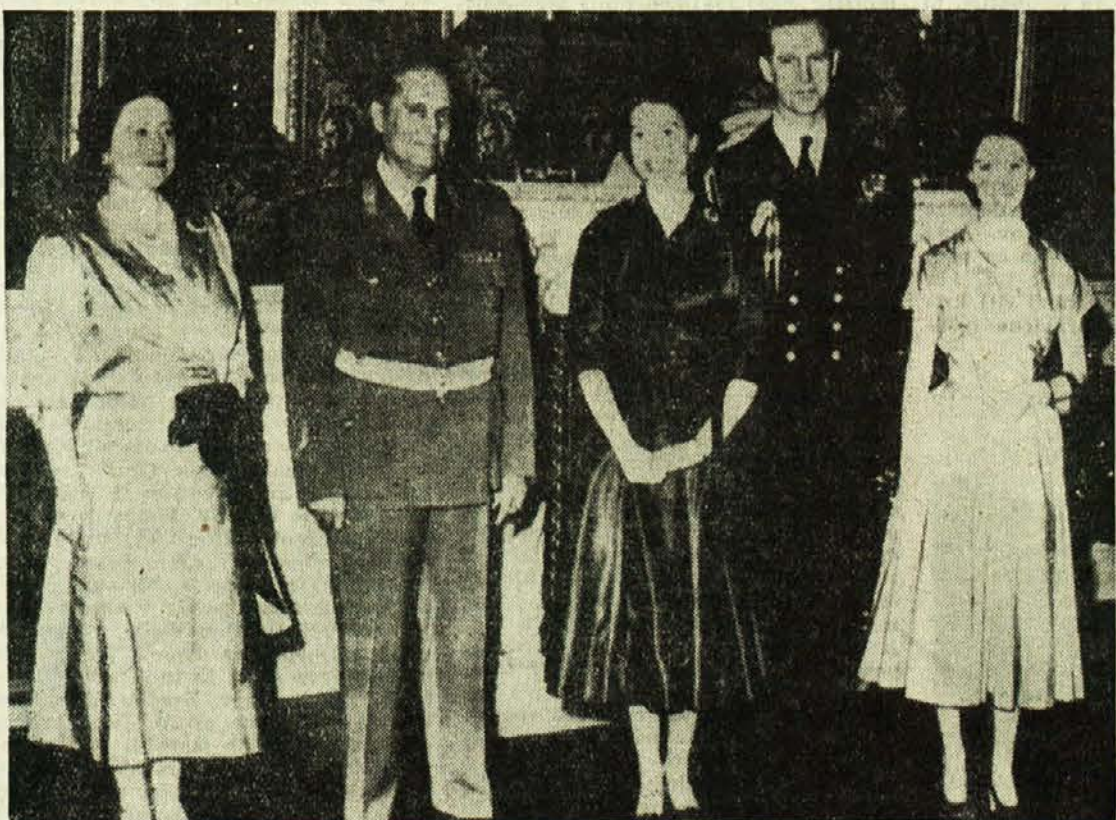
Po doslejšnjih poročilih iz Londona tvori prav ta skupni, splošni pregled mednarodnega obzorja glavno temo razgovorov med britanskimi in našimi državniki. Na to kaže že odstavek iz nedavnega poročila Tanjuga, v katerem beremo, da je bila v razgovorih s Churchillom in Edenom obravnavana stopenja splošne napetosti v svetu in da so bile izmenjane sodbe o politiki, ki bi ustrezala miroljubnim državam spričo današnjega svetovnega položaja. To potrjuje tudi današnja izjava maršala, da so prišli v razgovorih že do istih gledišč o tem, kako zavarovati mir v Evropi. O vsem tem nam bo povedal že v kratkem kaj več komuniste, toda bržkone se ne bomo usteli, če napovedujemo, da bo prav ta skupna analiza najbolj pomemben in dragocen plod londonskih razgovorov. V obeh državah — se zdi — prevladuje prepričanje, da se svetovni položaj vsebolj uravnoveša. »Nevarnost se sicer ni zmanjšala — tako se je izrazil že lani, na decembrskem zasedanju atlantskih držav, minister Eden — toda riziko se ni oddaljilo.« V skladu s to oceno je Velika Britanija že znižala program in tempo svojega oboroževanja, o katerem sedaj trdijo, da je bil postavljen zaradi korejskega šoka očitno previsoko in preveč alarmantno. V tej prepričanosti je Angleže nesporno utrjevalo tudi mnenje, da bo atomska premoč Amerike še lep čas izenačevala sovjetsko nadmoč v klasični orožitvi, še bolj pa sodba, da nima sovjetski sistem niti materialnih niti psiholoških predpostavk, ki bi mu dovoljevale, da se vrže na glavo — v generalno preizkušnjo. Ta sodba je verjetno sedaj, ko je ugasnil s Stalinom edini mit imperija, še bolj prepričevalna. Nova posadka brezimnih birokratov bo potrebovala nekaj časa — preden kolikor toliko zadela zevajočo praznino. Tudi pred njo stoji sedaj težavna naloga, odkriti program za bolj dolgoročno politiko, kajti nadaljevanje sedanje, ki požira okrog 40 odstotkov narodnega dohodka za orožje, postavlja tudi njo v nevarnost, da izgubi bitko brez strela. Da se je dvignil v sovjetskem kotlu pritisk že daleč čez zdravo in varno mero, potrjujejo za zdaj vidnejše kronične krize v satelitski periferiji in že kar strahotni beg iz sovjetske cone Nemčije. Samo iz nje je ubežalo v zadnjem letu preko ozkega in še odprtega grla v Berlinu več ko 200 tisoč ljudi! Ta porazna številka odpira

presunljiv pogled v človeško stisko in bedo sovjetskega imperija, v katerem so imeli vzhodni Nemci iz različnih razlogov še neprimerno višji politični in življenjski standard. Tudi če se ognemo zaenkrat zaključkom, ki jih vsiljujejo bodisi smrti in boleznim med vodilno inform birojevsko birokracijo, bodisi nenavadno zatiranje miroljubne pripravljenosti za rešitev vseh sporov, se enemu spoznanju le ne moremo ubraniti, temu namreč, da sovjetske množice nikakor niso v formi za zahtevnejše vojaške podvige, ki bi postavile celotni sistem pred najtršo preizkušnjo.

To bi bilo v kratkem nekaj razlogov, ki opravičujejo nade na trajnejšo ohranitev miru. Ta položaj pa prinaša veliko nalogo (kateri je posvečen očitno v dobronem delu tudi obisk našega maršala), da se politika miroljubnega sveta tako vskladi, da se doseženo ravnovesje obvaruje čim dalje. Ta perspektiva dovoljuje, da gledamo mirno v obraz nevarnosti, brez živčnega mežikanja in brez zaletavih reakcij in da razmislimo vnovič o marsičem, kar v pokorejski razburjenosti ni bilo do kraja in temeljito preverjeno. Zdaj ni več toliko važna naglica ko solidnost ter trezna in dognana premišljenost obrambnih naporov. Treba bo začeti graditi za leta in ne le za nekaj mesecev, misliti na politično in gospodarsko trdnost sveta in ne samo na njegovo obožitev.

Oporniki sodobne uravnovešenosti sil niso nobeni nepremakljivi kvadri, marveč tekoči procesi, ki utegnejo tudi neprijetno spreminjati svojo smer. Navzlic pravkaršnji ratifikaciji v Bonnu je — postavim — zahodnoevropska obramba še slejkoprej polna dvomljivih postavk in nevarnih neznanek. Podobno ameriška daljnovidna politika (navzlic nekoliko treznejšemu tonu v zadnjih tednih), pa arabski Srednji vzhod, ki nas venomer znova preseeneča s svojo krivuljo kriz in znosnejših razpletov... Ni dolgo tega, ko je objavila evropska ekonomska komisija poglobljeno študijo o tesnobnih gospodarskih perspektivah evropskih držav, ki jim je lahko kos edinele daljnosežna strukturalna sprememba in hitra prilagoditev zahtevam svetovnega gospodarstva... — To naštevavanje bi lahko še dolgo nadaljevali, toda logičnega zaključka, ki se kar vsiljuje, ne bi spremenili: Dosedajšnja politika svobodnega sveta je bila vse preveč reakcija na akcije, ki jih je diktiral od časa do časa in kakor se mu je zdelo primerno, agresivni nasprotnik, vse premalo ustvarjalno oblikovanje trajnejše politike — iz potrebe in resničnih težnj sodobnega sveta. Samo prav bo, če bo poslušal svet o tem — tudi besedo Jugoslavijel

Egon Tomc

Predsednik Tito je bil ob obisku v Londonu sprejet tudi pri kraljici Elizabeti II. Na sliki: kraljica Elizabeta II. in njen soprog, vojvoda Edinburški, ter princeza Margareta. Na sosednji sliki so predsednik Tito in državni sekretar Koča Popović s Winston Churchillom in Anthony Edenom na Downing Streetu 10.

Ustvariti je treba take odnose, da bodo organi delavskega upravljanja dejansko prišli do svojih pravic

STANE KAVČIČ NA ZASEDANJU DELAVSKEGA SVETA »GRADISA«

Tovariši!
Dovolite, da ob tej priliki dam nekaj pripomb in izrazim mnenje o nekaterih stvareh, ki so se v zadnjem času v zvezi z Gradiso in v Gradisu dogajale in katere ste tudi vi na tem zasedanju obravnavali. Predvsem se postavlja vprašanje, kje je vzrok sedanjih sporov in dokaj zložne diskusije v Gradisu in okrog njega? Ali gre tu za neke osebne spore, ali so ti stvari neurejene, ali stvari operativno šepajo, ali v čem je stvar? Površni opazovalci bi morda lahko dobili vtis, da gre za kake tovrstne spore, medtem ko po mojem mnenju stvar ni v tem. Osnovno je v Gradisu in ne samo v Gradisu, ampak v vseh večjih gradbenih kolektivih v vsej Jugoslaviji — o tem pričam tudi dokaj živa diskusija, ki se je razvila v »Borbic« okrog ankete o problemih v gradbeništvu — kako tu urediti delavsko upravljanje. Po mojem mnenju gre za to, da notranji odnosi v Gradisu, delavsko upravljanje in delovanje organov delavskega upravljanja

Sezonski delavci niso ovira za razvoj delavskega upravljanja

Brž ko smo stvari postavili tako, da je treba na vsak način ustvariti ustrezne odnose, če hočete decentralizirati in omogočiti, da bodo organi delavskega upravljanja dejansko prišli do svojih pravic, da bodo neposredni proizvajalci vzeli stvari v roke in začeli sami upravljati, potem smo na pravi poti. To mora biti torej izhodišče naše diskusije in vsako drugo govorjenje, sumničanje, dokazovanje in obtoževanje nas samo oddaljuje od rešitve tega osnovnega problema. Nekateri pravijo, češ v gradbeništvu to ni mogoče, ker imamo proletariat, sezonske delavce, ki niso tako zainteresirani na samoupravljanju. Prav narobe. Prav zaradi tega, ker imamo sezonske delavce, ki so, priznam, manj zainteresirani za delavsko upravljanje, kot pa recimo, stalni delavci, prav zato, da jih bomo bolj zainteresirali, je treba iz naše prakse in iz gradbenih kolektivov počistiti vse tisto, kar onemogoča delavsko upravljanje, kar zavira delavsko delovanje organov delavskega upravljanja. S tega stališča je treba po mojem mnenju stvari reševati.

Alli je možno zagaranirati razvoj in rast resničnega samoupravljanja s strani neposrednih proizvajalcev v sedanjem okviru Gradisa, ali pa je treba to omogočiti s tem, da se Gradis razdeli na več podjetij ali pa na kak drug način, to naj pokaže diskusija. Po mojem se ne sme kot prvenstveno postavljati vprašanje, ali razbiti Gradis, ali ne razbiti Gradis. Vprašanje se mora postavljati, kako zagaranirati upravljanje neposrednih proizvajalcev? Če je to možno napraviti v okviru Gradisa, tedaj naj se napravi v okviru Gradisa, ampak to je treba napraviti ne samo na papirju, ampak tudi v praksi in zlasti ta je bila po mojem mnenju v Gradisu čestokrat slaba. Če pa to ni mogoče v okviru Gradisa, tedaj je treba odločno in smelo pogledati stvari v lice in dobiti ustrezajoče oblike, ne pa da imamo a priori strah pred ne vem čem. Treba je predvsem videti družbene politične momente in zahteve, ki po mojem mnenju absolutno govorijo za to, da je treba stvar decentralizirati in postaviti tako, da bodo neposredni proizvajalci vzeli stvari v roke, ne pa videti samo nekoliko tehniških operativnih momentov, ki v sedanjem situaciji mogoče pač govorijo za nasprotno tezo. V kolikor še danes splošni interesi zahtevajo neko celoto, potem je treba po mojem mnenju to celoto držati na bazi ekonomskih zakonov, na bazi delovanja ekonomskih faktorjev, ne pa na bazi administrativne discipline, ukazovanja

Kratiti pravico kritike pomeni napadati enega osnovnih načel naše družbene ureditve

Vse to so po mojem mnenju problemi, katerih delavski svet ni mogel, niti ni znal dovolj energično in sistematično reševati. Sam sistem in sestava našega delavskega sveta je vaša naloga še oteževal, ker je delavski svet sestavljen iz ljudi iz raznih krajev in iz raznih podjetij. Zato je popolnoma razumljivo, da so pri vas ves čas obstajale in še obstajajo močne administrativne, centralistične in birokratske tendence, težnje stare prakse itd. Te centralistične, birokratske sile so pa delovale prav v nasprotni smeri. Hotele so držati stvari čim bolj skupaj, komandirati, skratka v oblike delavskega upravljanja vtihotapati birokratsko prakso, ideje in administrativni način dela. In še nekaj se je po mojem mnenju dogajalo. Zaradi zavarovanja takih pozicij in take prakse so gotovi ljudje, odnosno birokratske sile začele segati tudi po osnovnih elementarnih pravilih, ki jih ima delovni človek v naši družbeni ureditvi, namreč po takih pravicah, kot je pravica kritike.

Pravica kritike je sestavni del tistih pravic, ki jih prinaša oseba svoboda vsakemu posamezniku. Brez osebne svobode, tovariši, ni in ne more biti nobene demokracije, najmanj pa socialistične demokracije. Kratiti osebno pravico kritike in jo tako surovo gaziti, kot je bila v tem konkretnem primeru pogažena, pomeni, napadati enega osnovnih principov, naših družbeno političnih načel, namreč po takih pravicah, kot je pravica kritike.

niso v skladu s splošnim razvojem in splošno politično smerjo, v katero se danes naša socialistična skupnost razvija. V tem je osnovni problem. Ta spor ni od večera. Ta problem obstaja in okrog njega se vodijo diskusije in pošiljajo komisije, kolikor jaz vem, že najmanj poldruge leto. Ta spor se torej vleče kot stalna rdeča nit že daljše dobo in izblja na dan danes pri tem vprašanju, jutri pri drugem, danes pri tem človeku, drugi dan pri drugem. Vsi ti spori kažejo, da nekaj ni v redu, in zato je potrebno izvršiti reorganizacijo v Gradisu. Treba je najti take oblike, take medsebojne odnose in zlasti tako prakso v vseh odgovornih organih v teh kolektivih, ki bo v skladu s splošnim demokratičnim razvojem, z vsem tistim, kar se danes pri nas dogaja.

id. Da konkretiziram: V diskusiji in obtožnici je bilo nekemu gradbišču očitano, da je grmadilo zase velike zaloge materiala. Popolnoma razumljivo. To ni dokaz samo slabega delovanja tega gradbišča. To je samo dokaz, da se stvari administrativno drže. Če bi šli na tak sistem, da bi tisto gradbišče plačevalo obresti od tistega kapitala, ki tam leži, in če bi zaradi teh obresti bile manjše plače delavcev, kaj bi se zgodilo? Tisto gradbišče bi napravilo to, kar je naredilo 90 odstotkov podjetij v Jugoslaviji, ko smo šli na nov ekonomski sistem — začelo bi pošiljati ven svoje zaloge. Ker se stvari administrativno držijo, ker tisto gradbišče ve, da je odvisno od eventualnega faktorja tu gori na vrhu, od subjektivne volje tega ali onega, zato pravijo »dajmo se zasigurati«. Ne vemo, kako bo direkcijska v Ljubljani in tisti, ki je odgovoren za material, ukrenil, ali bo dal ali ne. Zato se dajmo zasigurati in si navlečimo, čim več je mogoče.

No, končno ne smemo situacijo, v kateri se gradbeni kolektivi nahajajo, gledati izolirano od celotne ekonomske situacije in ekonomskega sistema, v katerem smo danes. Celoten sistem pa je danes tak, da so same objektivne prilike tudi v nekem smislu slabo vplivale na gradbene kolektive. Mislim na administrativni sistem investicij. Dokler imamo administrativni sistem investicij, v katerem začnemo graditi hidrocentrale, pa rečemo, da bo stala dve in pol milijarde, ampak če stane tri in pol milijarde, »nikome ništa«, toliko časa seveda niti ni možno točno ugotoviti, kdo je cenejši in kdo dražji, kdo je dober in kdo slab. V takem sistemu je odsoten glavni motor, ki bi moral delovati, in to je čisti rentabilni in ekonomski račun. Dokler pa je tu budžet, iz katerega se jemlje denar, zlasti za investicije naših ključnih objektov, toliko časa pa se zraven potrebnih stvari gradi še marsikaj nepotrebnega in to na žalost ne samo na enem gradbišču, ampak na vseh prioritetnih gradbiščih, ne samo v Sloveniji, ampak tudi v vsej Jugoslaviji. Kadar bo tudi ta faktor spremenjen, kadar bomo tudi tu prišli na čisto rentabilno računsko in kadar bo investitor vsak dan stal za hrbtom in gledal, kako se material uporablja do zadnje lopate betona, tedaj bomo pa videli, ali odgovarjajo te organizacijske oblike, ki jih danes imamo, tudi z operativnega stališča, tudi s strokovno tehničnega stališča, na katerega se tako radi marsikdaj sklicujejo razni tehnokrati in birokrati, ko nastopajo z »ekonomsko računico«.

upravljanja. Diskusija, ki se je vodila, je bila prav s tega stališča ozka, ker je postavljala, da je treba osigurati pravico kritike samo na področju organov delavskega upravljanja. Ne samo na področju organov delavskega upravljanja, ampak v celotni socialistični Jugoslaviji je treba osigurati pravico kritike. Pravijo, da naj to

Do 10. obletnice Zbora odposlancev bodo uredili tudi središče v Kočevju

velja samo za konstruktivno kritiko. Dobro. Toda dajte, da preciziramo, kaj je to konstruktivna kritika. Birokrat čestokrat smatra za konstruktivno kritiko samo tisto, kar je njemu všeč, in vse, kar ni njemu všeč, je dekonstruktivno, za njega sovražno in antisocialistično. Vsaka kritika in vsaka kritična pripomba, ki ima za izhodišče našo družbeno ureditev in priznavanje že obstoječih pridobitev revolucije in interesa, da te pridobitve revolucije naprej razvije, vsaka taka kritika je konstruktivna. Ali je objektivna, ali je točna ali ne, to naj pokažejo kontrargumenti. Če nekdo predlaga, da bi bilo bolje tako in tako, in je nekdo drugi osebno prepričan, da to ni pravilno, naj nastopi in naj reče: Jaz se ne strinjam, ampak predlagam, da bi bilo tako in tako boljše zaradi tega in tega. Nasproti nemu kritičnemu argumentu naj se postavi drug kritični argument. Tega se moramo naučiti. Ne samo da ne smemo zatirati kritike, ampak mi moramo stremeti, da bo kritike čim več. Vemo, tovariši, da si še marsikje delavci ne upajo govoriti. Marsikje se še proti njim ukrepa na administrativnem način. Ni bil to slučaj samo pri Gradisu. Kakšna sreča, če bi bil to samo ta slučaj v Gradisu, potem bi

Zasedanje delavskega sveta v Duplici

lahko dali to vprašanje tako rekoč z dnevnega reda. Toda jaz sem prepričan, da je še mnogo, mnogo delavcev po tovarnah, ki si ne upajo kritizirati. Če greš po tovarnah, te marsikdaj rad potegne za rokav in pravi, da bi rad nekaj povedal. Govoriš z njim deset minut, pa iznese celo vrsto kritičnih pripomb. Če mu rečeš, tovariš, zakaj ne postaviš tega na množičnem sestanku delavskega sveta, pa odgovori: pri nas ni stvar tako enostavna, lahko se zgodi, da bom jutri odpuščen, ker sem večerj preveč govoril. Tovariši, dokler bomo še imeli take primere, in na žalost jih imamo, toliko časa je treba z vso ostroostjo reagirati na vsak tak pojav, kjer se hoče nekdo na birokratski ali administrativni način posluževati svojega mesta zato, da duši tiste, ki dajejo svoje kritične pripombe. S tega stališča je tudi izvršni svet te stvari ocenil in prav zato je tudi napravil tako odločitev. Tudi antagonizem, osebna nasprotja in antipatije, ki se ustvarjajo na bazi medsebojne kritike, je treba iz naše prakse in iz naše socialistične družbe izgnati. Antagonizem in nasprotstva imajo konec koncev razredno osnovo. V kapitalističnem sistemu so bili konflikti na razredni bazi, ker so delavci kritizirali kapitaliste zaradi razrednih interesov in obratno, kapitalisti so ušili delavce zopet zaradi razrednih interesov. Toda v socialistični družbi ni mesta za taka osebna nasprotstva, antipatije itd., ker mora biti izhodišče in končni cilj kritike interes skupnosti, pravično reše-

vanje stvari itd. Zdi se mi, da je v tem smislu vaš upravni odbor zagrešil veliko napako in da je skrivaj za to, kar se je dogodilo, čeprav so te tendence imele svoje najvidnejše manifestacije in tudi dokaj aktivnega podpornika prav v najbolj odgovornem službenecu vašega podjetja. Zato se mi zdi, da je v tem smislu popolnoma na mestu vprašanje, ki ga je postavil tovariš glede upravnega odbora. Mislim, da mora delavski svet to stvar razčistiti z upravnim odborom.

Zelim opozoriti še na nekaj stvari, ki so se ob tej priliki pojavile bodisi pri nas, bodisi drugje. Hotel bi opozoriti na nekatera dokaj napačna, skoraj bi rekel sovražna stališča in mnenja, ki so bila izražena v zvezi z dogodki Gradisa. Predvsem glede javnega mnenja. Nekateri ljudje se približno takole mislili in rekli: Ker je po časopisu in na osnovi nekoliko člankov ustvarjeno tako in tako javno mnenje in ker smo za ljudi mir, zaradi takega javnega mnenja spremljamo svoj sklep. Tako ocenjevanje našega javnega mnenja je velika birokratska nesramnost, ki je objektivno po mojem mnenju naravnost sovražna. To se pravi zasmehovati politično, socialistično zavest delovnega ljudstva nove Jugoslavije. To se pra-

ljanje organov delavskega upravljanja, za čim večje pravice neposrednih proizvajalcev, pokazalo dvoje: 1. da je naš tisk v celoti stal na stališču borbe za čim večje pravice delovnega človeka, na liniji borbe za čim večje uveljavljanje organov delavskega samoupravljanja, in 2. da so bili naši novinarji in naš tisk od strani tistih, ki so se čutili pri teh polemikah ogrožene v svojih administrativnih in birokratskih pozicijah, zmeraj predmet najrazličnejšega zmerjanja, groženj, zaviljanja itd. Iz tega se da potegniti zaključek, ki kaže, da so bili naš tisk in naši novinarji v teh konkretnih primerih na pravilni poti. S tem seveda ne mislim reči, da pri njih ni napak in slabosti, da pri njih ni tudi raznih pretiravanj in večjih tudi držanja s principalnih na brezprincipialne in manj važne stvari itd. Ampak osnovna orientacija je pa vendarle pravilna. Birokrati sprašujejo, kako si upa novinar o teh stvareh pisati, kako si upa priti na gradbišče in govoriti z delavci ko smo vendar mi tukaj, da te stvari razložimo. Birokrat se razburja, zakaj novinar ne prinese tistega, kar je napisal, v pregled. To so seveda tipična birokratska mnenja in stališča. Birokrat se dejansko ničesar bolj ne boji kot tega, da bi se stvari javno obravnavale, ker ve, da bo on pogorel, ker je celotni družbeni razvoj pri nas že šel tako daleč, da čim se nek problem začne javno obravnavati, brez dvoma na ta ali drug način, po tej ali drugi stezi, z večjimi ali manjšimi napori končno prodre socialistična ideja, socialistično stališče, birokratsko stališče pa je poraženo. Postavlja se vprašanje, komu so novinarji odgovorni. Komu je tisk odgovoren, da dela, kar hoče, da piše, kar hoče, kot razburjeno sp. Sudejo nekateri? Ali je sploh kak forum v Jugoslaviji, ki bi tisk cenzuriral? Tovrstne cenzure, kot veste, v Jugoslaviji ni, ker je nepotrebna, in tovrstnega foruma v Jugoslaviji ni, ker bi bil, hočeš nehočeš, reakcionarna informbirovska institucija po vzorcu cenzure »Pravde«, »Izvestije« in drugih glasil kontrarevolucionarnih idej, kakršno predstavlja Informburo. Cenzura za novinarje in tisk je tudi javno mnenje. To je socialistična zavest, moralno in etično prepričevanje tistih sto tisoč bralcev, ki čitajo naše časopise. Pa naj na primer »Slovenski poročevalec« začne priobčevati antisocialistične in kontrarevolucionarne članke, pa boste videli, kaj se bo z njim zgodilo. Javno mnenje, to se pravi socialistična zavest delovnega ljudstva, ga bo tako razcefralo, kot bi ga ne razcefrala nobena uradna in oficialna cenzura. Vidite, da so tudi novinarji in tisk odgovorni za svoje početje in svoje pisanje; odgovorni so tistim principom in tisti zavesti, na kateri danes počiva in je gradena dužbena stvarnost v naši socialistični Jugoslaviji. Odgovorni so in služiti morajo tistim ciljem, za katere je padlo toliko žrtev in bilo danih toliko naporov.

Njihova naloga je, stvari iznašati takšne, kakršne so. Mislim, da so novinarji v tem konkretnem primeru dejansko zagrešili eno napako, Zagrešili so po mojem mnenju to napako, da so niso potrudili, da bi bolj izprano objavili tudi razne birokratske predloge in stališča in jih istočasno tudi analizirali in kritizirali. Skratka, pre malo medvedjih uslug so novinarji napravili tem mnenjem in željam. Bilo bi koristno take stvari osvetliti z reflektorji naše socialistične javnosti ter jih pokazati v vsej njihovi revščini in izpostaviti preziru in posmehu. Zeleti je, da bi se tisk še z večjo odločnostjo kot do sedaj boril za pravice malega človeka, da bi še bolj budno reagiral na vsak samovoljen, birokratski antisocialistični postopek posameznika in jih žigosal s stališča naše socialistične stvarnosti. Zeleti je, da bi v tem smislu tisk in naši novinarji pokazali še večjo aktivnost, toda brez raznih pretiravanj, brez senzacionalnih napihovanj v tej ali drugi smeri, brez prehodov iz principalnih na neprincipialna področja. Ton naših diskusij mora biti v skladu v moralno in dostojanstvom našega delovnega človeka in s cilji, katerim služi.

Se nekaj bi želel poudariti. Ne bi bilo prav, da bi kdo dobil vtis, da gre za kakršno koli nezaupanje do vašega dela, do vas samih in do vašega kolektiva. Mnogo stvari sem namenoma govoril zaradi tega, ker niso taki primeri samo pri vas, ampak še marsikje drugje. Vsi vemo, da se je Gradis pokazal kos dosežanim nalogam. O tem pričam tisto, kar ste zgradili. Vemo, da ste delavci iz proizvodnje, ki imate tudi svoje probleme, svoje težave, da vi osebno želite najboljše. Mi smo o tem trdno prepričani, da ste v ogromni večini skušali delati najboljše. O tem ne more biti nobenega dvoma. Verjetno ste imeli mnogo težav in tudi pre malo pomoči. Vse to vemo. Zgodila bi se vam krivica, če bi kdo mislil, da so bili tu neki falotje, ki jih je sedaj oblast razglašala. Ne gre za to, ampak gre za to, da se stvari pravilno postavijo, da so nepravilnosti kritizirajo in da se dela naprej. Prepričan sem, da je to za marsikoga od vas ena šola več, v kateri se je marsikaj naučil. Upam in želim, da tudi v bodoče delate z elanom in vero v delovne ljudi in boste pametnejši za vse tisto, kar je bilo tu pametnega in neumnega izrečenega, ker človek se na enem in drugem učil.

Se nekaj besed o tisku in novinarjih, ki so tudi v tej diskusiji dokaj aktivno sodelovali in bili tudi zmerjanji, kot se ob takih prilikah dogaja. Ni slučajno, da se je v vseh teh sporih, ki so se v zadnjem času dogajali na področju borbe za čim večje uveljav-

Obisk velikega pomena

Maršal Tito na krovu »Galeb«, ko je izplul iz pristanišča Zelenika

Dnevi so minevali. Prva dva dni je tovariš Tito prebil v sprehodih na ladji, v razgovorih s tovariši in s posadko, v sahiranju. Počival je.

Vendar, brzojavke iz domovine so bile vse bolj pogoste. Državni posli so ga dohitevali tudi na »Galebu«. Reševal je tisto, kar je moral osebno rešiti, odgovarjal, spraševal in imel vse manj časa za svoj, že vpeljan sprehod po krovu. Del časa je izkoriščal za čitanje. V angleščini je že tako napredoval, da mu je bilo ob čitanju pete knjige Churchillovih spominov neznanih samo manjše število besed.

Sploh pa, vsak član predsednikovega spremstva je bil zaposlen. Koča Popovič je med drugim pripravljala koncept za predavanje, ki ga bo imel 19. marca v britanskem parlamentu. Dr. Bebler, Smolaka in drugi so opravljali svoje posle, pripravljali in urejali potrebno gradivo. Admiral Cerni je stalno spremljal potek vožnje.

Vendar so potniki mislili tudi na posadko, ki je skrbno opravljala svoje posle. Za mornarje, podoficirje in oficirje »Galeba« to potovanje ni bilo samo visoka počastitev, ob kateri so najmanj mislili na sebe, ampak tudi lepa prilžnost, da slišijo od voditeljev, ki so na ladji, spotoma razne stvari, ki jih zanimajo. Tako so bili obveščeni o pomenu potovanja predsednika republike, o Vel. Britaniji, njeni zgodovini itd.

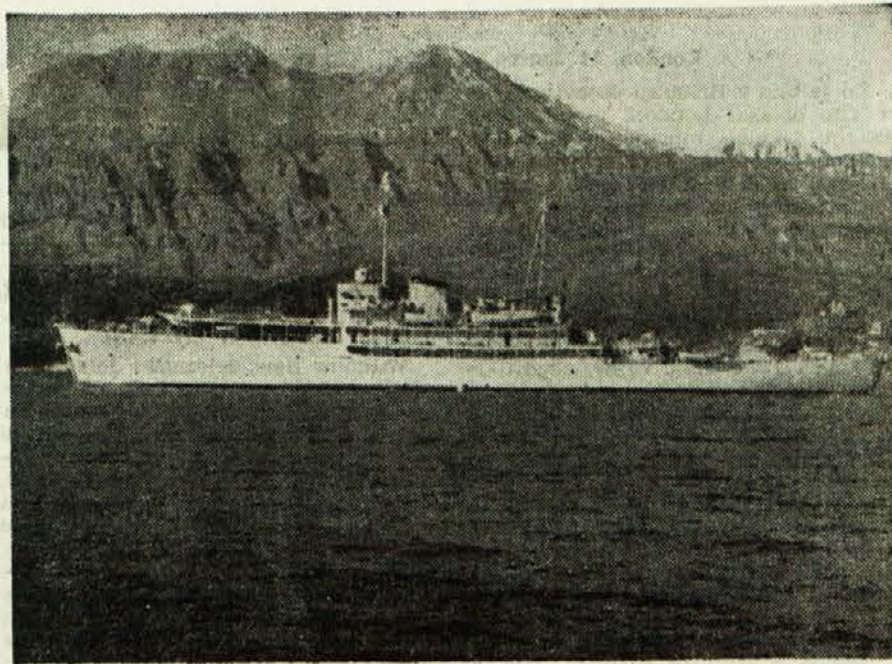
»Galeb« je plul mimo Francije, ko je dr. Bebler predaval o zgodovini Anglije. Na žalost je predavatelj moral predavanje prekiniti. Ladja se je močno zibala in poslušalci so morali pred predvidenim časom na svoj posel: pihal je močan severni veter.

Po prvih dnevih lepe vožnje se je vreme pokvarilo; močan veter s hitrostjo 60 do 70 kilometrov na uro, do sedem metrov visoki valovi. Ladja je za tretjino zmanjšala brzino. Vendar tudi valovi in veter niso vplivali na dobro razpoloženje. Ob zmanjšani hitrosti tudi zmanjšano zibanje ladje ni več

Samo potovanje je začelo zelo preprosto.

»Lahko krenemo,« je dal prek admirala Cernija tovariš Tito znak za odhod komandantu ladje. Moštvo, postrojeno na krovu, je pohitelo na svoja mesta. Orkester mornariške godbe je prenehal igrati.

»Galeb«, vojna ladja z dobrimi 5200 brtt., se je počasi odtisnil od obale ter krenil proti vratom Boke. Bilo je to ob 15.30 dne 7. marca.

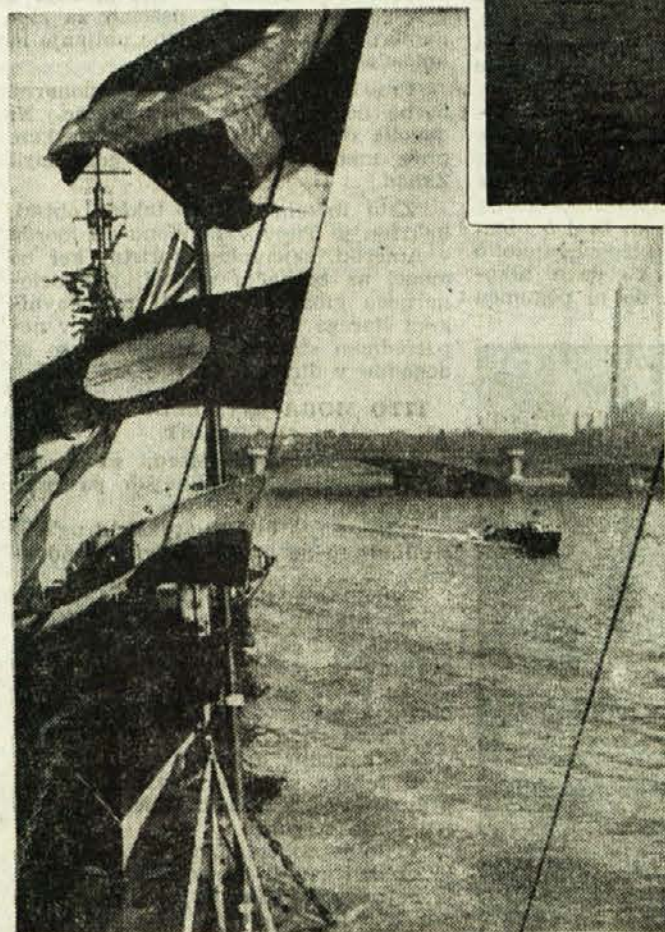

»Galeb« ob odhodu iz Zelenike

Že opoldne, tri ure poprej, preden naj bi hitra motorna ladja »Nore« prepeljala predsednika republike od »Galeba« na okrašen Westminstrski keju, je že bilo ob ograji mosta in na keju nekaj sto gledalcev. Uro pozneje ni bilo mogoče prebiti se v prve vrste čakajočih.

Ladja »Nore« se je že zakasnila za uro, vendar se ni gneča prav nič zmanjšala, ampak je še narasla.

Točno ob 16.20 je ladja »Nore« pristala ob Westminstrskem keju. Iz nje je izstopil predsednik Tito, svež in nasmejan. Po pozdravu z vojvodo Edinburškim, Winstonom Churchillom, Edenom in drugimi, je pristopil k mikrofonu in v angleščini pozdravil Britance. Sposobnost britanskih fotoreporterjev je v tem trenutku prišla do polnega izraza. Vsem ko je Tito govoril, je s strani z največjo hitrostjo privozil hitri motorni čoln, iz katerega je kakšen ducaat reporterjev fotografiral.

Motorni čoln »Nore« se približuje obrežju

spodnašalo šahovskih figur. Sahovski boj se je bil na dveh ploščah. Na prvi predsednik Tito in general Zeželj, na drugi Koča Popovič in dr. Bebler.

Ob šahu in drugih igrah so zvečer poslušali vesti domačih in tujih radijskih postaj. Po njih so pisali kratek pregled vesti vse do prihoda na Temzo, kjer so na usidrano ladjo prišli prvi britanski časopisi. Bili so polni člankov o tovarišu Titu in njegovih slik.

V ponedeljek, 16. marca popoldne, je »Galeb« počasi zaplul po Temzi navzgor.

Pregled častne čete

Churchill želi dobrodošlico predsedniku Titu na Downing Streetu 10

Skupno z vojvodo Edinburškim je predsednik Tito obšel častno četo britanske mornarice. Po pregledu se je odpeljal v rezidenco britanskega predsednika vlade. Pol ure pozneje je v spremstvu Winstona Churchilla in Anthony Edena odšel peš pred spomenik Neznanemu junaku, kjer je položil venec. Kakor hitro je bila ta svečanost končana, je velika množica, ki se je tu zbrala, s prisrčnim klicanjem pozdravila jugoslovanskega predsednika.

Večino drugega dne je predsednik Tito prebil v ogledovanju londonskih znamenitosti, bil pa je tudi gost na kosilu pri angleški kraljici Elizabeti II. Razen kraljeve družine in jugoslovanskih gostov so bili na kosilu tudi vodilni predstavniki angleškega političnega življenja. Po zdravilcah, ki so bile izrečene na kosilu, je jugoslovanski predsednik podaril kraljici in njenemu sprogu krasne jugoslovanske narodne noše, njunima otrokoma pa lepe igračke.

Na krovu »Galeb« ob ustju Temze

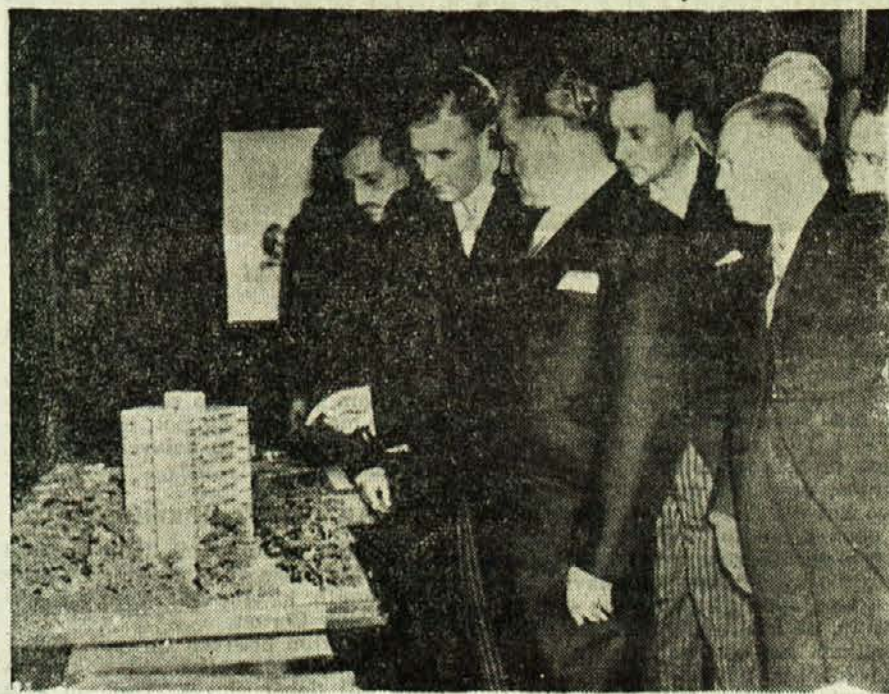
Tretjega dne svojega bivanja v Londonu je predsednik Tito prisostvoval vjam britanskega vojnega letalstva. Pred njihovim začetkom je predložil, da bi se odgodile, ker vremenski pogoji niso bili ugodni. Na samih vajah je prišlo do nesreče, ki je zahtevala življenje dveh letalcev. Vidno prizadet je predsednik Tito prosil, naj bi vaje prekinili, ter je z vojaškim pozdravom izkazal čast ponorečenima pilotoma.

Vajo so nadaljevali, izpustili so nekatere težje točke in skrajšali program. Eden izmed pilotov je v zadnjem letu prebil tako imenovani zračni zid — letel je hitreje od zvoka. Po zračni paradi si je predsednik Tito ogledal najboljša britanska letala tudi na tleh. Pri tem je pokazal, da se odlično spozna na letalske stroje.

Popoldne so jugoslovanski gostje z maršalom Titom na čelu obiskali veliko univerzitetno mesto Cambridge, zvečer pa je njim na čast priredil svečano večerjo predsednik britanske vlade Winston Churchill.

Maršal Tito polaga venec na grob Neznane junaka

Ogled modela stanovanjske zgradbe v Svetu londonskega okrožja

V četrtek so se nadaljevali jugoslovansko-britanski razgovori. Predsednik Tito je o teh razgovorih dejal: »Proučevali smo splošni položaj na svetu, zlasti pa vprašanje obrambe pred agresijo. V največji soglasnosti smo prišli do istega stališča glede na vprašanje, kako je treba ohraniti mir v Evropi.«

V jugoslovanskem veleposlaništvu je predsednik Tito priredil tega dne svečano kosilo v čast uglednih britanskih osebnosti. Kosilo je minilo v prisrčnem in domačem ozračju. V prijetnem vzdušju po kosilu so obujali razne anekdote iz vojne, ki sta se jih osebno spominjala predsednik Tito in g. Churchill.

Popoldne je predsednik Tito sprejel predstavnike Sveta za vzgojo, ki so mu predali dva čeka, vsakega za 56 funtov, za učence in učenke kragujevskih šol. To vsoto so s svojimi prispevki zbrali angleški učenci, ki so želeli podariti nekaj učencem iz Kragujevca, o katerih herojstvu so med vojno veliko slišali.

Državni sekretar za zunanje zadeve Koča Popovič je govoril popoldne o nekaterih stališčih jugoslovanske zunanje politike na sestanku medparlamentarne unije britanskega parlamenta, zvečer pa so jugoslovanski gostje prisostvovali baletu »Labodje jezero«.

Naslednjega dne si je maršal Tito ogledal windsorski grad, v Westminstru pa ga je sprejel izvršni odbor britanske laburistične stranke. Državni sekretar za zunanje zadeve Koča Popovič je imel popoldne tiskovno konferenco, zvečer pa je bil slavnostni sprejem v naši ambasadi v Londonu.

Predsednik Tito bo danes s spremstvom odpotoval iz Velike Britanije.

BRITANCI O TITU

ANKETA PO LONDONSKIH ULICAH

London, 14. marca.

Ko je bilo v Britaniji objavljeno, da bo Tito obiskal London, je bila prva reakcija javnega menja normalna in značilno britanska. Za tisk je bila to senzacija, ki jo je izkoristil na vse mogoče načine. To je predvsem prva Titova pot na Zahod po vojni, Tito pa je zelo zanimiva osebnost: od delavca kovinarja, ilegalca in jetnika do predsednika republike; od partizanskega voditelja do vrhovnega komandanta trenutno najmočnejše evropske armade; junak osvobodilne vojne; eden najučinkovitejših zaveznikov v borbi proti Hitlerju in revolucionar, ki je ostal revolucionar do kraja in se je v skladu s tem tudi znal upreti protirevoluciji, čeprav je prihajala iz »trdnjave svetovnega proletariata«; mali David, ki je postal velikán in iz velikega Goliatu napravil pritlikavca. — Vsi so v glavnem pozitivno ocenjevali pomen tega obiska in z zanimanjem pričakovali, da vidijo človeka, o katerem se po vojni največ govori in piše.

Novico o prihodu maršala Tita v London pa je pograbil katoliška cerkev. — Katolikov v Britaniji ni mnogo: vsega sedem odstotkov prebivalstva. Nasprotno protestantski cerkvi, ki je

MISLIM, DA BI NE BILO MOGOČE DRŽATI POD DIKTATURO LJUDI, KAKRŠNI SO VAŠI

Williams New, železniški delavec, je prišel ob dogovorjenem času na sestanek v »Public Bar« ali — kakor tu okrajšano pravijo — v PAB. Ko je nesel k ustom čašo z »ale« (pivu podobna pijača), me je vprašujoče gledal, naslanjaje se na točajno mizo. Popil ga je požirek, nato pa mi je povedal svoje pogoje.

»Najprej mi povejte, ali so vaši sindikati svobodni? Ali so pri vas dovoljene stavke?«

Nato pa je prešel na moja vprašanja.

»No, lepo. Pogosto sem bral o njem v časopisih. Nekateri pripovedujejo o njem marsikaj, mislim pa, da ni nikogar, ki bi mogel reči, da ni pogumen

Danes je nujna potreba po razumevanju in sodelovanju med narodi. Tehnične iznajdbe, moderni prevoz, radio, televizija in letala prispevajo k temu, da so si vsi narodi sveta sosede, ki morajo živeti drug ob drugem. Zahodna Evropa mora razumeti, da ne gre več smatrati revolucionarna gibanja v gospodarska zaostalih deželah za zlonamerno borbo, za zlohotno ubijanje in uničevanje.

Prav Tito je zgled revolucionarne borbe naroda za boljše življenje. Ni dovolil, da bi mu gospodarila Moskva, prav tako ne, da bi mu gospodaril Zahod.

Zato menim, da so takšni obiski, kakršni je Titov v Londonu ali morda v Ameriki, nenavadno koristni, ker bo mogel na ta način voditelj revolucionarnega gibanja pojasniti predstavnikom starega vladajočega sistema v neposrednem stiku spremembe, ki so se dogodile v Jugoslaviji.

TITO MORA BITI ZELO MOČNA OSEBNOST

Londonski taksist Morda so drugod lepiši avtomobili, udobnejši pa prav gotovo ni.

»Poskušajte vstopiti v kak drug voz s cilindrom na glavi,« pravijo Londončani.

Vstopil sem brez cilindra.

»Peljite me v prvo mirno ulico ob Bromptonski cesti in ustavite na prvem prostoru za parkiranje.«

Ko se je avto ustavil, se je sofer obrnil k meni:

»Pa zdaj?«

»Kaj mislite o Titu?«

S težavo sem mu razložil, za kaj pravzaprav gre. Videlo se je, da ni varen takih stvari.

»Tito je dober človek. Občudovanja je vreden zaradi mnogih stvari, ki jih je napravil. Mislim, da ga moramo pri nas zelo lepo sprejeti. So tu še drugi ljudje, ki ne mislijo tako kot jaz. Mnogi katoličani mislijo, da je Tito proti njihovi veri in da preganja cerkev. Ne vem točno, kako je s tem. Med vojno sem bil tudi sam vojak. Spočetka smo malo vedeli in le malo slišali o Titu, ker so govorili, da Jugoslavo vodi neki general, ne vem, kako se je imenoval.«

»Tito mora biti zelo močna osebnost, ko mu je uspelo, da je po vsem tem prišel na površje.«

Louis Newman, sofer taksija 3605, je prižgal motor.

UPAMO, DA BODO ENI IN DRUGI UPOŠTEVALI, KAR BO PОВEĐAL

Richarda Crossmana, poslanca laburistične stranke, sem telefonično poprosil za sprejem. Povedal sem mu, za kaj gre.

»O tem nimam kaj razmišljati. Lahko si zapišete moje besede.«

In je narekaval:

»Glede na mednarodni položaj maršal ne bi mogel priti ob primernejšem času. Maršal bo mogoče povedati zelo koristne podrobnosti o tem, kakšno stališče naj zavzamemo do novih ljudi v Kremlju. Upam, da bodo tako vlada kakor voditelji opozicije želeli, naj maršal govori popolnoma odkrito o tem vprašanju. Upam, da bodo eni in drugi upoštevali, kar bo povedal.«

NAŠ NAROD TAKIH STVARI NIKOLI NE POZABI

Gospoda Charlesa Coborna, zdravnika, in njegovo ženo, gospo Christiano Coborne, docenta londonske univerze na katedri za socialno zavarovanje, smo našli v stanovanju v parku Holland. Gospod Coborne je bil z neko delegacijo Združenih narodov v Jugoslaviji deset dni ter je imel vrsto predavanj o nalezljivih boleznih in o njih preprečevanju.

»Misliiva, da bo obisk maršala Tita v Britaniji zelo koristen in da bo mnogo pripomogel k utrditvi odnosajev med obema deželama, med narodi Jugoslavije in posebno Britanije.« — »Osebo čutim posebno zadovoljstvo,« je dodal gospod Coborne, »da ima moja domovina priliko pozdraviti in izkazati priznanje predsedniku jugoslovanske države. Iskreno sem vesel sleherne prilike, v kateri lahko povrnemo vsaj del gostoljubnosti, ki sem jo užival v vaši deželi.«

Gospa in gospod Coborne sta bila enakega mnenja: »Se nekaj! Zdi se nama, da bo obisk maršala Tita naravnost konec škodljivi gonji, ki so jo začeli nekateri katoličani pred določenim časom. Prepričan sem, da izraza razpoloženje našega ljudstva do maršala Tita najboljše sijajna karikaturo D. Lova v »Manchester Guardianu«, na kateri vse britansko ljudstvo pozdravlja Tita, medtem ko se je pešiča duhovnikov in njihovih pristašev skrila v kot.«

»V naši deželi je bilo za Jugoslavijo mnogo simpatij in prijateljstva od tistega trenutka dalje, ko smo stali z ramo ob rami, v časih, ko smo bili osamljeni, se branili proti skupnemu sovražniku in ko naši izgledi za zmago niso bili kdo ve kaj rožnati. Naše ljudstvo takih stvari nikoli ne pozabl.«

STEPINCA BI BILO TREBA ...

Medtem ko so nam nad glavami krožili zaboji, ki jih je vllkanski žerjav dvigal iz ladijskega trupa ter jih spuščal v vagone pod skladiščno streho, ki nas je vsaj deloma varovala pred

nutku, ko so nedavne spremembe v ZSSR izzvale nujno potrebo, da se se-stanejo in skupno posvetujejo vsi, ki jim je mir zares pri srcu. Nedvomno nam bo mogel dati maršal mnogo nam-svetov, povedal pa nam bo svoje mne-nje o tem, kaj se dogaja v Moskvi. Upam, da bomo s skupnimi napor-i vskladili svoja stališča in uveljavili politiko, ki ne bo trpela nikakršnega prisiljevanja, niti ne bo pomenila pro-vo-kacije potencialnega agresorja.«

»Med maršalom Titom in nami so lahko mnoge ideološke razlike, toda to ni razlog, ki bi mogel preprečiti nar-od-m Jugoslavije in Britanije sode-lo-vanje pri obrambi narodne neodvisno-sti. Z ramo ob rami smo stali v dveh velikih vojnah in moramo biti drug ob drugem v skupnih naporih, da ne do-vo-limo tretje svetovne katastrofe.«

NAZADNJE NEKDO, KI NE VE ZA TITA

Dotaknil se je polcilindra in črkoval svoj priimek: Hobson (za ime je bilo lahko: John). Nedavno je prišel iz ar-made. Trenutno dela v posredništvu za prodajo nepremičnin.

»Tito. Seveda, kdo ga ne pozna!«

»Bral je Dedijerovo knjigo. Sposobil si jo je pri prijatelju.«

»Draga je. — Neverjetno fantastična biografija! Tito je velik človek, pre-pričan pa sem, da bo še pokazal, kdo je. Le komunistem naj bi opustil. To je po mojem mnenju utopija. Mislim, da je tudi on prepričan o tem.«

»Da, bral sem jih. (Tu je mislil kat-oliška pisma.) Nikar se ne jezite za-radi tega, tako misli v Angliji le malo ljudi. Novinar ste. Oprostite, toda tega, kar časopis danes piše, se jutri ne spomni nihče več. Ljubo mi je, da je Tito s prvimi obiskom počastil prav London.«

Povprašal je sinka, ki je široko od-prtih oči gledal glavo žirafe nekje pod stropom.

»Tom, kaj misliš o Titu? Ali veš, kdo je Tito?«

Petletni Tom nas je sramežljivo po-gledal in povesel glavo:

»Ne vem.« — Končno eden, ki ni vedel za Tita.

TO BI BILO LEPO!

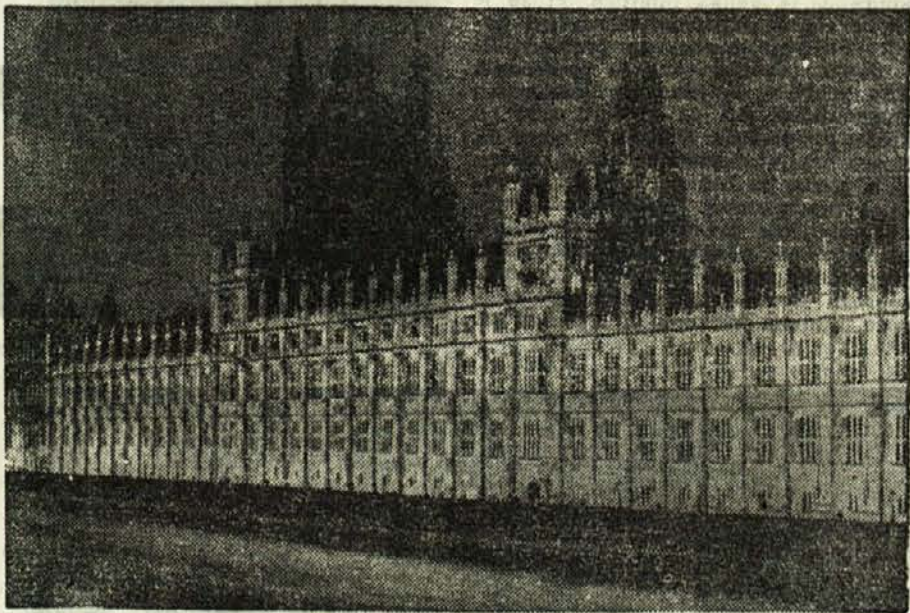
Vrata so se avtomatično zaprla, vlak je s hrščem krenil s postaje in se iz-gubil v predoru. Vagon je bil poln. Delovni dan se je končal, tri milijone trudnih Londončanov je hitelo domov.

Ob možakarju z ugaslo debelo ci-garo, za katero se je zdelo, da mu bo zdaj zdaj padla iz stianjenih zob, pod reklamo, ki propagira Heinzove sokove za vsak okus, sedi z zaprtimi očmi in s »Pictures Post« na kolenih mlada, 25 do 28 let stara, pet čevljev visoka plavalasa Jane Forbes. Lepa? Da. Toda to trenutno ni važno. Važno je, da ima na kolenih »Pictures Post«.

»Seveda, pravkar sem listala po 'Pictures Post'. Vest, zelo lep človek je. Ne bi rekla, da mu je že toliko let. In kakšno življenje ima za seboj! To se sliši kot roman. Skoda, da ni prišla tudi missis Tita. Gotovo je junakinja, kakor je junak on, ko je pa major. Mislim, da to ni za žene. Pravijo, da je lepa. Ugajajo mi črnolasko. Ne vem točno, nisem brala, katoličani so ga nekaj napadali. Moj oče se je jezil. Pravi, da tega niso storili prav. Ko bo šel v Downing Street št. 10, ga bom šla gledat. Morda bom kakrat videla tudi Churchillala. Pomislite, Tita in Churchillala hkrati. To bi bilo lepo!«

JAZ SEM ZANJ

Ob Green Parku gradijo tribune za tiste, ki bodo gledali spreved ob kronan-ju. Čeprav bo to šele junija, so dela že zelo napredovala. Približali smo se delavcem, ki so sestavljali cevi za ogrodje tribune.

Westminsterska palača, v kateri zaseda angleški parlament

veznika iz vojnih časov, in to enega naših najbolj junaških in najhrabrej-ših. Vso vojno smo se skupno borili proti nacistični tiraniji. Po vojni ogro-ža naše upe o miru druga tiranija. Maršal Tito je pokazal v svojem od-poru proti novi nevarnosti, proti ne-varnosti sovjetske tiranije enako juna-štvo kot nekoč proti nacistični tiraniji. V obeh primerih je dokazal odločnost, upreti se slehernemu poskusu tistih, ki ogrožajo neodvisnost Jugoslavije.«

»Ocenjujem z britanskega stališča in mislim, da lahko rečem, da se posebno veselim novega balkanskega pakta, ki pomeni za nas neločljivi del obram-be sveta v Sredozemlju in na Bliznjem vzhodu. Mislim, da je zelo dobro, da prihaja maršal v London prav v tre-

Peter McMahon, Skot po rodu, ni prav nič odlašal z odgovorom.

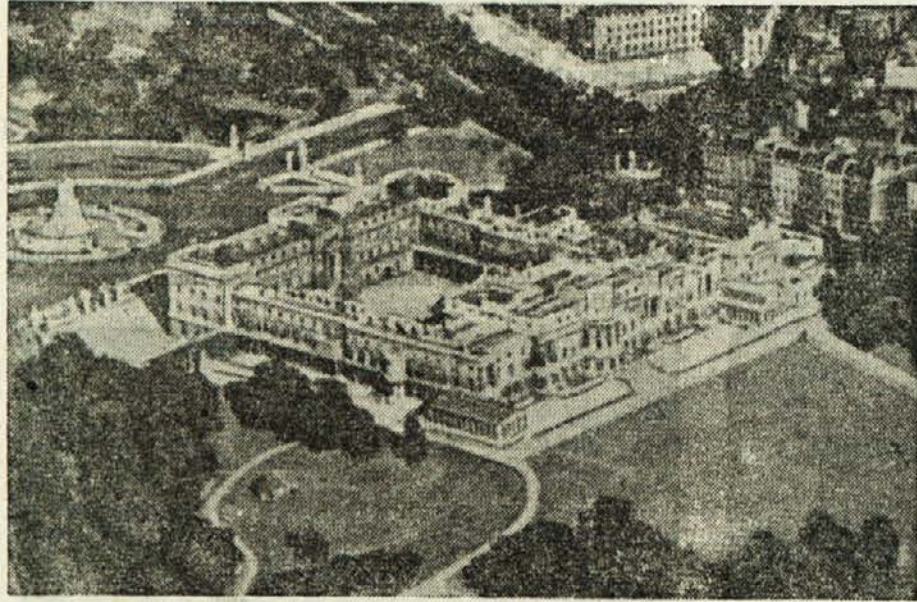
»Vse življenje sem bil delavec. Zelo rad imam starega Tita zaradi tega, ker ničesar ne naredi na pol. Sam je de-lavec in hoče, da so delavci v upravi. Jaz sem zanj.«

KOGAR PAPEŽI OBREKUEJO ...

Na vrsti je bil važi, toda skromni uslužbenec tiska, prodajalec časopisov Tony Smith, ki opravlja svoje delo pri Hyde Park Corner.

»Tito želim priskrben sprejem. Dober človek je. Kogar papeži obrekuejo, ta mora biti dober človek. Tudi mi smo imeli težave z njimi. Žive od spletke. Mar ne?«

Bogdan Pešič

Buckinghamska palača, kjer je angleška kraljevska rezidenca

narodna, je katoliška — kakor povsod po svetu — podružnica Vatikana. To vse pojasni.

V uredništva listov so začela prihajati pisma o preganjanju vere v Jugoslaviji, o mučenju Alojzija Stepinca in zgodbe, dobro znane slehernemu Jugoslavanu, saj jih vsi poznamo v vaticanski ali moskovski inačici. Pri-znati je treba, da so pisma prihajala redno, da je bilo pisanje teh pisem dobro organizirano, kakor tudi pristojni tej vesoljni organizaciji, ki oznanjuje nebeško kraljestvo, a se trudi, da bi se dokopala do zemeljskega, pa čeprav tudi tako majhnega, kakršno je Jugoslavija.

Ta pisma sta pogosto pisala in jih podpisovala tudi katoliška časnikarja Greene in Waugh. Njuna pisma — kakor vsa druga — so si bila po dokazih, pa tudi po slogu podobna kot jajce jajcu. To so končno opazili tudi drugi, ne le mi, ki morda iščemo dlako v jajcu.

Ceprav je bilo v začetku nekaj hru-šča, ki je napravil vtis, se je našlo pre-cej bralcev, ki so povedali svoje. Raz-glabljali so v glavnem takole: ne vem, ali v Jugoslaviji preganjajo katoličane, vem pa, da so katoličani povsod po svetu versko nestrpni in da so nekoč tudi v Angliji, še bolj pa v Franciji preganjali protestante. Nekateri so omenjali tudi inkvizicijo. Če v Jugos-laviji — tako so govorili — preganjajo vero, se s tem ne strinjam, menim pa, da je to posebno vprašanje. Tita, ki bo prišel, je treba pozdraviti, ker je dober in hraber človek. Berlinu in Moskvi je rekel: »Ne!« Skupno z nami se je hra-bro boril proti Hitlerjevimi armadam. Naš vojni tovariš je, zato ga ne smemo žaliti, ko pride v goste.

Približno taka pisma so prihajala, nekaj jih je bilo tudi objavljenih. Mnogo večje pa je število pisem, v katerih je ta ali oni baje protestiral proti preganjanju katoličanov. Ti šablonsko pisani sestavki so prihajali redno, priti-skali na uredništva in so bili zato tudi pogostejše objavljani.

To je tudi razumljivo. Število ljudi, ki se niso strinjali s temi pastirskimi pismi, je bilo mnogo večje, toda vsi ti ne pišejo pisem. Nekateri zato ne, ker nimajo časa, drugi se niso nikoli pos-kušali uveljavljati s peresom, tretji pa niso toliko zainteresirani ali pa sploh niso zainteresirani, da bi se lotili akcije, ki bi jim jemala čas in zahteva-ovala določene napore.

Ce bi razpisali anketo, bi videli, da bi bilo izmed sto odgovorov največ pet ali šest v skladu s pisanjem gospoda Greena. Vsi drugi bi v raznih otenkih izrazili zadovoljstvo, da bo Tito obiskal Britanijo. (Tistih neka) Politovih kom-informovcev ni treba upoštevati, kajti moskovska škofija ima tu strahotno malo pristašev — niti pol tisočinke ne.)

Ker slovit Gallupov institut to pot ni proučeval javnega mnenja, je po-manjkljivosti ni mogoče nadomestiti drugače, niti ne tako, kot skušamo mi z namenom, dati našim bralcem pri-liko, da spoznajo, kaj mislijo bolj ali manj slučajno izbrani londonski me-ščani iz različnih razredov in slojev prebivalstva tega največjega mesta na svetu, ki bodo v ponedeljek sprejeli kot drugega gosta najboljšega držav-ljana Jugoslavije.

borec. Jugoslavoani ljubite svobodo. To pri nas v Britaniji cenimo. Ne verjamem, da pri vas ni svobode. Mislim, da bi ne bilo mogoče držati pod dikta-turo ljudi, kakršni so vaši. Slišal sem, da ste odstranili mnoge krajce. Zad-njega ste odslavili, ker ni imel poguma, da bi se boril. To je dobro. Razumeti pa morate, da so naši kralji povsemi drugačni. Republika ni za nas. Samo da premagamo na volitvah torijevce, pa bo mnogo bolje.«

Segel sem po denarnici, da bi plačal pivo za oba.

»O, ne! To je moja stvar.«

Nazadnje je privoliil, da sva plačala vsak svoje.

KO BI MALO PRIŠEL V MOJ AVTOBUS!

Dokler ni avtobus privozil do konca prve ceste, sploh ni bilo mogoče po-vpraševati. Avtobus je bil natrpan za londonske pojme, za naše na pol pra-zen: vsi so sedeli). Kar naprej so skr-cale klesče, ki so ščipale vozne listke, prav tako pa tudi sprevidnikov »thank you« pri sprejemanju denarja. Skoraj pojoče je povprašal po voznem listku: »Please.« Potem pa se je avtobus pri-lično izpraznil.

Približal sem se sprevidniku in po-vedal, kaj želim. Predstavil sem se, on pa se je zmedel, ker ni mogel izgovoriti mojega imena. Opravičil se je. Le stežka sem ga razumel, pa sem ga tudi jaz prosil, naj oprost. Celo Londončani včasih težko razumejo. »Kokni« je vražji jezik.

»Kako bi ne vedel za Tita! Ali vam je zares do tega, da zveste, kaj mislim o njem? Sicer jaz nimam kaj soditi o tem, toda mislim, da gentlemani tudi vzlic vsem collegem, v katerih so se vzgajali, ko so se spomnili prav sedaj na nekdanjega škofa, ki ste ga obe-sili...« (Povedal sem mu, da ga nismo obesili, marveč izpustili. »Toliko slab-še,« se je takoj strinjal.)

»Niso lepo ravnali. To bi bili lahko tudi prej povedali. Strinjam se z Watsonom, ki je dejal, da ga bo London lepo pozdravil. Tudi jaz bi ga šel gle-dat, pa moram delati. Če bi prišel za kratek čas v moj avtobus... V drugem nadstropju je zelo prijetno. Niti v avtu bi mu ne bilo tako lepo. Oprostite...«

Sel je pomagat gospe z dvema otro-koma, ki je želela izstopiti na prihod-nji postaji. Slišal sem ga čvžigati.

Povedal mi je svoje ime: Harry... Naj mi oprost, toda njegovega priimka bi še vrag ne razumel. Je avtobusni sprevidnik na relaciji 18.

V PALAČI WESTMINSTER

»H komu bi radi?« me je vprašal stražnik v avli. Povedal sem, da želim govoriti z ljudskim poslancem.

»Saj jih je 625,« mi je odvrnil z dobrohotnim nasmeškom.

»S katerim koli izmed njih,« sem odgovoril.

»Tule je eden.« Pokazal je na H. Da-wisa, laburističnega poslanca.

»O, zakaj pa ne, zelo rad,« mi je odgovoril gospod Dawis. »Zelo me ve-seli, da pride Tito na obisk v našo de-želo. Jaz sem eden izmed tistih ljudi, ki so prepričani, da Zahodna Evropa mora razumeti potrebe in stremjenja narodov iz drugih dežel, pa naj so iz Vzhodne Evrope ali pa kolonialni na-rod.«

Pogoni za boljše delo so - treba jih le izkoristiti

V nedeljo, 15. t. m. je bila občinska konferenca OF, oziroma SZDL v Kamniku. Za to konferenco je bilo izvoljenih 88 delegatov, od katerih je konferenci prisostvovalo 67. Na dnevnem redu so bile razen običajnega poročila o delavnosti organizacije v minulih letu volitve novega občinskega odbora in delegatov za IV. kongres OF Slovenije.

Kot po navadi je poročilo obravnavalo dobre in slabe primere dela organizacij OF na področju kamniške občine. Po tem poročilu je sledil logičen in vedno enak zaključek: tam, kjer Fronta politično dobro dela in kjer se oblast trudi, da bi dosegla — pač v mejah sedanjih gospodarskih možnosti — vsestranski napredek vasi, tam je politična situacija dobra in Fronta v množičnem merilu aktivna. Vendar letno poročilo tovariša Cerkevnikarja ni vsebovalo vsestranske izdelane analize dela OF na področju kamniške občine. Osnutka sklepov konference, ki naj bi jih izboljšali in dopolnili delegati konference prav na podlagi take analize, ni bilo. Dokaj površne sklepe so formulirali ob koncu konference. Med temi je za sedaj najvažnejši ta, da bodo organizacije OF na področju občine Kamnik poskrbele za temeljito proučevanje deklaracije IV. kongresa Socialistične zveze delovnih ljudi in poročilo tovariša Kardelja.

Iz diskusije delegatov na konferenci povzemamo še tole: Fronta v Kamniku se v celoti politično ni razvivala z izjemo nekaj dobrih primerov v nekaterih vaseh. Eden izmed delegatov je poudaril, da ponekod že dva, tri mesece niso pobrali članarine; dalje, da nekateri frontni odbori še vedno čakajo na sklepe organizacije Zveze komunistov in niso dovolj samostojni, da bi na svojem terenu samoiniciativno ukrepali. Premalo je medsebojne svobodne izmenjave misli o tem, kaj bi bilo treba storiti za gospodarski, politični in kulturni napredek posameznih krajev. — Predstavniki mladine je potopil, da starejši politični delavci premalo sodelujejo z mladinskimi organizacijami, da jim pri delu ne pomagajo dovolj, mlajši politični delavci pa se sami ne morejo vedno znajti, ker jim manjka izkušenj.

Zanimiva diskusija se je razvila okrog vasi Palovče, ki je bila med NOB izrazito naša, partizanska vas, vsestransko aktivna, danes pa je prav v tej vasi organizacija OF najslabša. Konferenca je ugotovila, da je vzrok za nedelavnost OF v tem kraju predvsem to, da tej vasi po vojni nismo nudili zadostne gospodarske, niti politične pomoči. Mnenje vseh navzočih je bilo, da mora dobiti ta zaslužna partizanska vas čimprej električno napeljava, ki

nitev predloga z novimi kandidaturami iz vrst kmetov je vsaj deloma odpravila to pomanjkljivost.

Ce sedaj dodam še eno misel, ki se mi je ponovno pojavila med to konferenco, namreč da tudi funkcionarji Fronte ne bi smeli biti ljudje, ki so obremenjeni z delom v organih ljudske oblasti; da bi se lahko v celoti posvetili politično-vzgojnemu, kulturnemu delu, smo s tem povedali najvažnejše vtise s te konference.

V kuharskem tečaju so se dekleta usposobila za dobre gospodinje

naj pomaga izboljšati življenje vaščanov; popravi naj se tamkajšnja šola ter osnuje vaška knjižnica z zadostnim številom dobrih leposlovnih in drugih knjig.

V predlogu za novi občinski odbor SZDL je pokazala ta pomanjkljivost, da v njem niso bili v zadostnem številu zastopani tudi kmetje. Izpopol-

Na večer istega dne je bil v Kamniku zaključek trimesečnega, izredno dobro uspelega gospodinjstva tečaja. Tovarišicam, ki so vodile in organizirale tečaj, ob doseženem uspehu topli čestitamo in jih pozivamo, naj vztrajno nadaljujejo svoje delo v korist naših bodočih gospodinj in vsega našega ljudstva. T. B.

Ptujski problemi

Cesto se slišijo očitki, da se v Ptujju po osvoboditvi ni nič gradilo. Nekateri natevajo tudi vzroke za to, ki pa so po večini iz trte izviti: namreč da se funkcionarji niso dosti zavzemali za domače mesto, da je planska komisija premalo delala, da so mestni očetje preveč ponosni na zaščiteni zgodovinski mesto; dobe se celo taki, ki — nekateri zares, drugi v šali — trdijo, da se v Ptujju sploh ne sme graditi, ker tega ne dovolj Zavod za zaščito zgodovinskih znamenitosti. Kdor pozna tozadevne predpise, ve, da se lahko gradi in to kolikor kdo hoče graditi, če ima za to potrebna sredstva. Res je, da se v zaščitenem delu mesta ne smejo podirati zgodovinske stavbe, da na Hajdini ni dovoljeno postavljati dvo- ali večnadstropnih stavb, da ne bi zakrile klasičnega pogleda na Ptuj, drugače pa lahko gradi, kar je komu drago.

Trditve, da se ni nič delalo, tudi v celoti ne drži, čeprav je res, da se je gradilo deseterkrat premalo. Potrošniška zadruga je začela z gradnjo lepe stanovanjske hiše, ki jo bo končal ljudski odbor mestne občine. Kolektiv Pulpe postaje »Sad« je skoraj popolnoma obnovil razvaline nekdanje tovarne čevljev »Petovlja« in pod vodstvom strokovnjaka Kajfeža začel izdelovati prvovrstne likerje, žganja in konservirati sadje. Tudi letošnji načrti gospodarskega oddelka ljudskega odbora mestne občine dokazujejo, da se lahko v Ptujju gradi, saj bodo nadaljevali dela za mestni vodovod. Sedaj ljudstvo uporablja le vodnjake, ki so večinoma okuženi in je pravzaprav samo sreča, da ne izbruhne kakšna epidemija.

Za omiljenje stanovanjske stiske bodo dvignili za eno nadstropje stavbo mestnih obrtnih delavnic na Bregu in s tem nudili streho vsaj desetim dru-

žinam. Na Bregu bodo začeli graditi tudi novo kopalnico, ker je kopanje v deroči Dravi prenevarno. Več kakor ljudski odbor so napravili za omiljenje stanovanjske stiske posamezniki, ki so združeni v zadrugi »Gradi dom«, v minulem letu postavili kar 56 novih eno- ali večstanovanjskih hišic. Stanovanjska zadruga je kljub malenkostnim kreditom premagala neštete težave in spravila prek 70 družin pod streho.

Delavci v podjetjih in tovarnah so že volili nove odbore sindikalnih podružnic. Večinoma so bile volitve avtomatične, le delavke Tovarne perila in konfekcije so na občnem zboru temeljito izpregovorile in grajale nekatere napake uprave podjetja z direktorjem na čelu ter upravnega odbora in delavskega sveta, ki so zakrivil, da je tovarna zašla v težave. Nedavna revizija OLO je ugotovila tudi nekaj napak, za katere pa ne odgovarja kolektiv v celoti. Na zboru so temeljito razčistili probleme in zahtevali od direktorja, da dela skupno z upravnim odborom in delavskim svetom ter vse svoje številne strokovne in komercialne sposobnosti izkoristi zgolj za procvit tovarne. V. C.

V Kočevju bodo letos zgradili novo postajno poslopje

Da je bilo Kočevsko med narodno-osvobodilno vojno hudo prizadeto, nam je bolj ali manj znano. Med drugim so bile hudo prizadete tudi skoraj vse železniške postajne zgradbe in druge naprave. Razen Stare cerkve in Ortnega so bile poškodovane ali popolnoma uničene vse železniške postaje. Požgana je bila tudi postaja v Kočevju, ki je bila pozneje le zasilno urejena; v takem stanju je še danes.

Med kočevskim prebivalstvom je bilo že veliko govora o nujnosti obnove oziroma nove gradnje železniškega postajnega poslopja. Dali so tudi svoje predloge za to, pa tudi veliko kritiziranja je bilo že na ta račun. Šele zadnji čas je prišla komisija železniške direkcije iz Ljubljane, da prouči vso zadevo v zvezi z gradnjo nove železniške postaje. To pot so začeli resno. Glede na perspektivno gradnjo železniške proge proti Črnomlju in Gorskemu Kotaru so predvidevali, da bi premaknili postajo v bližino Šeškovega doma. To pa je zaenkrat zaradi pomanjkanja finančnih sredstev težko izvedljivo, pa tudi terenske prilike sedanjega kolodvora dopuščajo njegovo razširitev glede na perspektivni razvoj železniškega omrežja. Predstavniki oblasti Kočevja in predstavniki železniške direkcije iz Ljubljane so skupno pretresali načrte in končno dohodili, da bodo gradili na mestu, kjer je sedaj postaja.

Po predvidenih načrtih bo zgrajeno dvanadstropno postajno poslopje, ki bo povsem ustrezalo novemu času. Poleg službenih prostorov bodo zgradili tudi čakalnico II. in III. razreda, buffet ter čakalnico za matere z otroki, poleg tega pa družinska in samska stanovanja za železniške službenice. Po poročilih je za gradnjo odobrenih deset milijonov dinarjev. S posebnim veseljem je prebivalstvo mesta Kočevja sprejelo vest, da bo nova postaja zgrajena

Volivci na Donački gori in v Florjanu uspešno rešujejo krajevna vprašanja

Donačka gora je znana kot kraj, kjer živijo po večini gospodarsko močni kmetje. Kljub temu v vasi še danes nimajo elektrike. Kritika, da tako premožni posestniki, pa ne zmorejo toliko, da bi si napeljali elektriko v vas, jih je šele zdrnila; začeli so delati. Do osnovne šole je šlo, naprej pa se je začelo krhati. Nekateri so hoteli nadaljevati, drugi zopet ne, tretji so imeli druge namene, skratka, enotnosti ni bilo. Vrstili so se sestaneke za sestankom, obravnavajo za obravnavo. Končno so se sporazumeli, da je treba začeti delo dokončati. Obstajal je elektrifikacijski odbor, ki so ga pojačali z novimi člani. OLO Celje-okolica so prosili za pomoč. Uspeh ni izostal. Po vseh teh burnih sestankih in pripravah je bil končno zbor volivcev. Zivahno obravnavanje je rodilo sklepe, katere je bilo treba uzakoniti, namreč da se doprinos posameznega posestnika za elektrifikacijo računa po hektarski površini. Čim več kdo ima, tem več naj prispeva. Tisti pa, ki noče sedaj pristopiti k tej skupnosti, bo pozneje plačal petkratne stroške. Na tem zboru so se dogovorili tudi glede nabave in prevoza materiala, odkupa lesa preko KZ in drugo. Zbor je pokazal, da so sestanki, na katerih se obravnavajo vprašanja napredka vasi, vedno uspešni.

Zbor volivcev je tudi ostro nastopil proti vsem tistim, ki ne kažejo dovolj razumevanja za škrplojenje sadnega drevja zoper okužbe kaparja in zahteval, da je treba brezpogojno poškrploiti vse sadno drevje. Kdor tega ne zna ali ne more sam opraviti, mu bodo pomagali drugi, kdor pa ne bi hotel, ga bodo kaznovali. Vendar so vsi sprevideli, kakšno škodo jim povzroča kapar in začeli čistiti drevje. V to delo so vključili tudi učence višjih razredov osnovne šole. V popoldanskih urah so pod vod-

stvom upravitelja čistili, žagali in izkopavali drevje. Delo je zelo dobro uspelo. Pri tem je precej pomagala tudi KZ Rogatec.

Tudi odnos do zadruge se zelo zaostrojuje. Pravijo, kamor nosiš denar, tam si tudi kupuj, tam išči pomoči. Če boš pa v naši zadrugi, boš imel iste pravice kot vsi zadrugniki. In tako je tudi prav.

Tudi zbor volivcev v Florjanu je pokazal viden napredek. Tu so se volivci pogovorili o gradnji ceste Florjan-Sečovo-Rogaška Slatina. Kredit za to cesto je odobren v višini 1 milijona dinarjev. Ta vsota še ne zadostuje. Cesto bi imeli radi čimprej gotovo, zato so sprejeli tudi ustrezne sklepe za prostovoljne prevoze, nabavo kamenja itd. Dobro vedo, da bodo imeli cesto tem prej, čim bolj bodo vsi pomagali, da se cesta dogradi.

Na tem zboru so tudi kritizirali odmero davkov, predvsem večjim kmetom. Se celo v Kmečkem glasu so precej obdelali kmetico, ki se je pritožila zaradi davka, potem so jo razkrinkali še na sestanku. Pravijo, da bo najbolj pravično, če bodo davke odslej odmerjali na samem zboru volivcev. Vsak naj da toliko, kot zmore, ne pa tako, kot je bilo doslej, da so bili prizadeti pošteniki kmetje, tisti pa, ki so skrivali in tajili vino ter zemljo, so se pa smejali.

Iz teh primerov je razvidno, da smo v teh krajih napravili korak naprej v razvoju demokracije. Seveda bi bilo popolnoma zgrešeno, če bi na kakršen koli način dušili to demokratičnost. — Z druge strani pa bi z dušenjem kritike ubijali voljo do nadaljnjega dela. Kongresa ZKJ in LFJ sta nam dala bogato gradivo za nadaljnje delo v tej smeri. Jože Vodeb

Kaj dela organizacija ZK v Kanalu

Na zadnji občinski konferenci ZK v Kanalu so največ govorili o ideološkem dvigu članov. Konferenca je ugotovila, da je bilo na tem področju že nekaj storjenega. Večerni tečaji, ki so bili zadnji čas uvedeni, pa še niso dovolj obiskani, ponekod pa se sploh niso vršili po krivdi predavateljev, čeravno si jih člani močno želijo. Novi občinski komite bo moral bolj skrbeti za te tečaje. Sklenili so tudi, da bodo organizacije ZK skrbjele za razširitev naših dnevnih in drugih časopisov, saj je sedaj med komunisti le 25% takih, ki so naročeni na dnevne časopise. V tem oziru bodo vplivali tudi na članje drugih množičnih organizacij in tudi na ta način skrbeli za njihovo politično vzgojo. Premajhna ideološka razgledanost je vzrok slabega dela osnovnih organizacij ZK, kar je primer osnovne organizacije v vasi Lig in Srednje, ki se zelo redko sestajajo, ker nimajo »navodil« od zgoraj, sami pa ne vidijo možnosti, kako rešiti lokalne probleme brez pomoči višjih forumov ZK. Takemu stanju je deloma kriv tudi dosežani občinski komite, ki tem organizacijam ni dovolj pomagal.

Manj so obravnavali vprašanja o razvoju vasi ter organov samoupravljanja podjetij. Konferenca je imela tudi svoje slabe točke. Tako so nekateri člani kar na tej konferenci načelnjali nekatere lokalne probleme, ki spadajo v pristojnost ljudskega odbora. Delegata iz Avč in Srednje vasi sta n. pr. utemeljevala potrebe poštnega

urada v njihovih naseljih, dalje prvenstvo gradnje šol pred kulturnim domom itd.

Novovoljeni občinski odbor je sprejel veliko nalogo in le s pomočjo vseh članov jih bo lahko uspešno rešil. Me-ri

Iz Apaške kotline

Organizacija AFZ v Apačah je v zimskih mesecih kar uspešno delovala. Poleg rednih sestankov so se pripravljale za proslavo Dneva žena.

Prvega sestanka se je udeležilo 70 žena iz vasi Apače, tako da je bila skoraj sleherna žena na sestanku. Obravnavale so razna zdravstvena vprašanja pod vodstvom zaščitne sestrov. Kapunove. Sestanka se je udeležila tudi šolski upravitelj tov. Anton Hafner, ki je govoril o pomenu vzgoje predšolskih otrok v vrtcu.

V večernih urah so imele pevske vaje, na proslavi pa so z več pesmimi navdušile vse navzoče. Proslave se je udeležilo 150 ljudi.

Organizirale so tudi kuharski tečaj, ki z uspehom deluje že drugi mesec. Tečaj vodi tov. Toplakova in se ga z navdušenjem redno udeležuje 16 žena in 8 mladink.

Zelimo, da bi žene to svoje delo nadaljevale tudi v poletnih mesecih s takim uspehom kot sedaj in bile zgled organizacijam žena v ostalih vaseh Apaške kotline. A. M.

Zgradili bodo moderno avtoservisno postajo

V radovljiskem okraju bodo še letos dogradili moderno avtoservisno postajo, ki bo posebnega pomena za ptujski promet. Postajo bodo postavili na križišču zvezne ceste Ljubljana—Jesenice—Bled pri Lescah. Z gradbenimi deli bodo začeli že v prihodnjih dneh. Računajo, da bodo avtoservisno postajo v Lescah izročili svojem namenu že junija letos. To bo ena naših najmodernejših avtoservisnih postaj, ki bo imela poleg delavnice za popravila avtomobilov in raznih poljedelskih strojev še črpalko za bencin, trgovino z rezervnimi deli za avtomobile, poljedelsko orodje in stroje, letočo delavnico, izložbeni prostor za kmetijske stroje, ki jih proizvajata Tovarna verig in plugov v Lescah, okrepčevalnico in še razne druge naprave. Poj

Zdrava kritika popravlja napake

K članku »Kako so na Tolminskem delili koruzno moko« in k odgovoru Trgovinske zbornice Tolmin na ta članek dodajam še nekaj besed:

Zdrava kritika popravlja napake. Dokaz temu je, da je sedaj dovolj koruzne moke v Podbrdu in vsej Baški grapi. Svojo trditve glede osebnih koristi oz. koristi kraja na račun drugih krajev popravljam oz. dopolnjujem v toliko, da pri osebnih koristih niso bili mišljeni posamezniki, temveč podjetja kot pravno telo. To sem tudi že razjasnil Gospodarskemu svetu OLO Tolmin.

Večja pojasnila in komentarji niso potrebni. Mirko Brovč

Razgibano življenje na Gomilskem

Nekaj mesecev sem že opažamo večjo dejavnost v množičnih organizacijah pri nas. Sestanki, prireditve in predavanja so dokaz, da se ljudje precej zanimajo za politična vprašanja in da si želijo tudi razvedrila, ki ga zaslужijo po naporom delu.

Poljedelski in živinorejski odsek KZ Gomilsko sta v zimskem času priredila vrsto strokovnih predavanj o naprednem in sodobnem kmetijstvu in živinoreji. Vsa ta predavanja so bila dobro obiskana in udeleženci so pridobili mnogo koristnih naukov, ki jih bodo uresničevali pri praktičnem delu na polju, v sadovnjakih in drugod.

Ob tej priliki bi bilo potrebno še spregovoriti o občnem zboru KZ, ki je bil pred nekaj dnevi. Zadruga si je v preteklem letu nabavila traktor in nekaj najnovejših kmetijsko-obdelovalnih strojev, ki so kmetom zelo olajšali delo. Zadrugniki so do podrobnosti preučevali delo v minulem letu in ugotovili, da je bilo poslovanje uslužbenec zelo slabo. Zato so se mnogi strinjali s predlogom, da se vse poslovno osebe zamenja. Le z dobrimi in poštenimi uslužbenci bo zadruga lahko uspešno poslovala.

Tudi novoizvoljeni odbor bo moral posvetiti več skrb delu zadruge, saj je v bistvu to njegova glavna skrb in že

pri majhnih napakah iskati vzroke za nepravilno poslovanje.

Občinski odbor Socialistične zveze skrbi za politično vzgojo svojih članov. V tem času je bilo več predavanj o novem ustavnem zakonu, o VI. kongresu ZKJ in kongresu Ljudske fronte Jugoslavije. Nekateri funkcionarji se precej trudijo, da bi novo ustanovljeno mladinsko organizacijo številčno pomnožili.

Ob veliki katastrofalni nesreči, ki je zadela nekatere evropske dežele, je bil ustanovljen iniciativni odbor za pomoč prizadetim, ki je zbral prek 18.000 din. V tej akciji se je najbolje izkazala Grajska vas, ki je darovala nad 10.000 dinarjev.

Igralska skupina pri TVD »Partizan« pa je pred nedavnim uprizorila Žižkovo »Miklovo Zalo«. S to igro so nastopili trikrat doma in gostovali še v Braslovcah, Celju, Storah in Rečici ob Savinji. Ljudje so jih povsod z veseljem in zadovoljstvom sprejeli. Naslednja predstava »Mlinarjev Janez« bo v mesecu aprilu.

Prav pridno vadi moški pevski zbor, ki bo nastopil v začetku aprila. Za ta nastop je veliko zanimanje, saj na Gomilskem še ni bilo pevskega koncerta. Milan Natek

To je dosežanje postajno poslopje v Kočevju; na istem prostoru bo jeseni stala nova stavba

Zelimo, da bi čimprej rešili to vprašanje tudi na ostalih postajah, kot na primer v Lipovcu, kjer stoji na mestu požganega poslopja zelo slaba lesena baraka, ki v nobenem primeru ne more več služiti svojemu namenu. Podobno je stanje v Ribnici, kjer so sedaj poslovnih železniških prostorov v razrušeni privatni hiši. Pa tudi na nekaterih drugih postajah proti Ljubljani ni stanje veliko boljše.

Na koncu naj omenimo še to, da na kočevski železnici vozijo vlaki tako

svoj čas na njej vozili vlaki z brzino 45 km na uro, za 60. obletnico njenega obstoja pa, kakor vidimo, skoro polovico počasneje. Vse kaže, da je progla močno izrabljena in je zadnji čas, da jo preuredimo. Prepričani smo, da bodo to na vseh odločujočih mestih upoštevali, kolikor je to danes upoštevali mogoče. S tem pa so zadoščeno tudi željam prebivalcev okraja Kočevje in nadaljnjim potrebam gospodarskega razvoja na Kočevskem. T. O.

Dajte nam več otroških iger

(Pet let pionirskega KUD »Oton Župančič« v Mariboru)

O tem društvu malo govorimo, še manj pa pisemo. Otroci sami prihajajo pod njegovo okrilje. Največ jih je iz Melja, iz delavske četrti Maribora. Gmotne težave je skoraj že prebrodilo. Odkar je Ljudska prosveta pokazala za njegovo delo in uspehe toliko zanimanja, odkar je društvo denarno podprla, odkar ima svetle in tople prostore, je odpadlo mnogo skrbi, ki so v začetku zavirale njegovo delo. Dramske, baletne in pevске vaje se vrše zdaj izmenoma, vmes pa otroci živahno razpravljajo o novih načrtih.

Kakor vsi, ki se ukvarjajo z otroškimi dramskimi prireditvami, tudi Pionirsko kulturno-umetniško društvo Oton Župančič v Mariboru zmeraj znova zadene na pomankanje ustrezne literature. Sploh imamo pri nas v mladinski dramski literaturi malo izbire in še to, kar imamo, je treba deliti na literaturo za mlade igralce in literaturo za mlade gledalce. Otroci ne morejo igrati ne Snežljice, ne Pepelke, ne Kralja Briljantina, ne Mačehe in pastorkice. Igrajo lahko samo nekaj tistih skromnih otroških vlog, ki so tem igram dodeljene. Te igre so torej izvedljive le z odraslimi in zato dobe naši otroci na leto po eno prireditev, v najboljšem primeru dve taki igri, kar pa je odločno premalo. Naš otrok se hoče sam uveljavljati in iz te njegove želje so zrasti dramski krožki, ki goje predvsem za otroka zanimivo in priljubljeno dramsko delo.

Za tako kulturno-umetniško delo z otroci pa nam primanjkuje literature, odnosno je vsaj v tisku doslej nismo imeli. Pred drugo svetovno vojno in tudi še zdaj se samo dva mladinska pisatelja ukvarjata s to zvrstjo mladinske dramske literature: J. Ribičič in M. Hetzlova. Ribičičevo trodejanško »Palčki« bo založila Mladinska knjiga,

v rokopisu pa ima pisatelj še nekaj ljubkih krajših stvari, med njimi »Vrabčke«, ki jih je lani uprizorilo tudi mariborsko PKUD, medtem ko je Lackov odred uprizoril njegove »Palčke«. Hetzlova je doslej napisala pet celovečernih otroških iger s petjem in plesom, dve izmed njih, »Narcise« in »Snežaka«, je lani priobčil »Mladi svet«, druge pa so še v rokopisu, pa vendar živahno krožijo od odra do odra, posebno po naših šolah.

Nekatere naše mladinske igre so namreč glede odra preveč zahtevne. Nastopiti mora preveč odraslih, otrok pa je v igri premalo. Praktično delo z otroki je pokazalo, kaj imajo radi, kako gledajo resnično življenje in s kakšnimi očmi praviljčno, predvsem pa, da imajo mnogo smisla za humor. Radi posnemajo, prav radi izpovedujejo svoje občutke in vtise, najraje pa uganjajo burke, da se jim ljudje smejejo. Za otroke je torej treba pisati tako, kakor zahteva njihova bit in okoliščine, v katerih žive.

Vsako leto uprizori PKUD eno izmed iger M. Hetzlove. Prvo, ustanovno leto 1948/49 »Punkče žive«, drugo 1949/50 »Mi smo slovenski pionirji«, tretje 1950/51 »Narcise«, četrto 1951/52 pa »Snežaka«. Zdaj, za petletnico društva, pa je pripravilo trodejanško »Podganar«. Prve tri omenjene igre je režirala B. Verdonikova, glasbene točke pa je priredila B. Vrečkova. »Snežaka« je režiral Jože Kecl, glasbene točke je priredil K. Razberger. Za »Podganarja« je priredila glasbene točke B. Vrečko, režirala pa ga bo Hetzlova sama. Razen tega je PKUD vsako leto priredilo po dve slavnostni akademiji, lani še »Vrabčke«, skupni izlet in osem gostovanj, od teh dvoje v Ljubljani. Z. J.

DIJAŠKI FESTIVAL

Ob nedavno minulem kongresu LMS Mestni komite LMS v Ljubljani ni priredil svečane akademije, kot je to običaj. Sel je to pot raje v širino in izkoristil priložnost, da javnosti pokaže rezultate razgibanega kulturnega življenja na ljubljanskih gimnazijah in ostalih srednjih šolah.

V odgovor na vabilo MK LMS so vsi zavodi poslali programe in po skrbni izbiri obilice poslanega gradiva so nastali trije kulturni večeri.

Zvečer pred otvoritvijo kongresa, t. j. 6. t. m., je bil v dvorani ekonomske fakultete literarno-glasbeni večer. Nastopili so mladi glasbeniki srednješolci, ki so obenem tudi gojenci glasbenih šol. Na sporedu so bila izključno dela klasikov Beethovna, Mozarta, Chopina itd. Izvajalci na klavirju, violini in flavti so pokazali, da so kos svoji nalogi. Med glasbenimi točkami so člani številnih literarnih krožkov, ki zdaj delujejo že na večini ljubljanskih srednjih šol, brali svoja literarna dela.

Drugi večer je bil 9. marca v dvorani Mestnega gledališča v Gledališki pasaji. Tokrat so se predstavile dramske skupine z odlomki letos-naštudiranih del.

Tudi ta večer je vseskozi zadovoljil dvorano, ki so jo do zadnjega kotička napolnili dijaki in starši, v manjši meri pa tudi ostali, zakaj o nobenem teh večerov javnost ni bila dovolj obveščena.

Vrsto prireditev je v četrtek, 19. marca, zaključil nastop srednješolskih pevskih zborov v veliki dvorani Slovenske filharmonije.

Kakorkoli že je bil izbor strog, vendar ni bilo mogoče v okviru imenovanih prireditev prikazati vsega kulturnega dela srednješolcev, ki bi po svoji tehtnosti to zaslužilo. Mnogo tega je ostalo izven programa, številni zavodi pa so prijavi celovečerne programe, ki jih zaradi tehničnih ovir ni bilo mogoče vključiti v okvir festivala. Tako je na primer vzgojiteljska srednja šola prijavi celovečerni baletni spored, ki ga bo konec tedna izvajala v Mestnem gledališču, pa tudi gojenci doma Otona Župančiča bodo priredili samostojen koncert.

Omembe vredna je tudi majhna razstava v izložbi palače sekretariata za notranje zadeve v Titovi ulici. Tu so razstavili svoja dela dijaki, člani risarskih krožkov, VIII. gimnazija pa je zastopana tudi s številnimi deli krožka za plastiko. Prav tam so bili razstavljeni tudi posamezni izvodi literarnih listov, ki jih izdajajo krožki nekaterih gimnazij, predvsem klasična in VIII. gimnazija.

Na tem mestu ni mogoče oceniti posameznih prireditev, čeprav bi ne bilo odveč, če bi se tega kdo lotil, n. pr. v Mladini. Zadovoljiti se moramo z razveseljivo ugotovitvijo, da se je kulturno življenje na ljubljanskih srednjih šolah slednjč široko razmahnilo. Skoda je le, da gre večina teh prizadevanj nekako mimo javnosti. Potrebno bi bilo, da bi dijaki sami tu in tam obveščali časopise o svojem delu, kar bi bilo spodbudno za srednješolce v drugih mestih, hkrati pa javno priznanje tistim, ki vlagajo v to delo največ truda. J. D.

Kmalu bo spet tako...

„Svoboda“ na pomlad

Skoraj neopazno minevajo zimski dnevi. Narava se tiho pripravlja na svojo preobrazbo. Ozračje postaja vse toplejše, dnevi daljši in zadnje krpe snega zginevajo. Živimo v nekakšnem pričakovanju. Zdi se mi, da bo prišlo kar čez noč. Zavel bo topel jug in veje bodo zbrstele, travniki ozeleneli, gozd zaživel. V zaprtih prostorih bo postalo zatohlno in dolg čas. Na prireditvah bo vedno manj gledalcev in na predavanjih vse manj poslušalcev.

Čas, ko se društveno življenje živahno prepleta, se bo umaknil tako imenovani »mrtvi sezoni«. To je kot star običaj. Tako je bilo, ko še ni bilo pri nas »Svobode«.

»Svobode« so svojo prvo zimsko dobo srečno, odlično prestale. Kljub težavam, pomanjkanju tega ali onega, prostora in denarja, razumevanja in pomoči, pevovodij in režiserjev, iger in not, predavateljev in poslušalcev lahko trdim, da so opravile veliko delo.

In kakor smo se posluževali do sedaj izkušnji bivših predvojnih »Svobode«, poslušimo se izkušnji prav teh »Svobode« za naše delo v letnem času.

Pred nami je 1. maj, to je največji praznik delavskega razreda vsega sve-

ta, to je naš praznik, to je praznik »Svobode«. Mnogokje se že pripravljajo nanj. V Mariboru že izdelujejo program. Jeseničani pripravljajo prireditve za ves teden. »Svobode« prevzemajo na svoja ramena vso težo kulturnih manifestacij ob tem prazniku.

In izleti? Pred nekaj dnevi je prišel k meni star svobodaš. Z navdušenjem je pripovedoval, da bodo organizirali izlet kot pred 20 leti. Z družinami in prijatelji »Svobode« pojdete na Janče nad Litijo. Pevski zbor in igraska skupina bosta izvedla lep program. Tudi govor bo in harmonike bodo razveseljemale vse izletnike. Pripravljena je vrsta iger in otroci bodo po gozdu iskali skrite igrace in sladkarije. To bo veselje.

Zopet drugje se pripravljajo na gostovanja, festivale, obiske partizanskih krajev, na ogled kulturnih spomenikov, na poučne ekskurzije itd. Speniška »Svoboda« se pripravlja na obisk v primorske kraje. Posetila bo tudi Zgornja Tribušo, središče IX. korpusa. Skoraj vse »Svobode« pa se pripravljajo na proslavo 10. obletnice ustanovitve primorskih brigad.

Vse kaže, da v letnem času ideja svobode ne bo mirovala, temveč rasla. Društveno življenje bo polnejše in bolj veselo. Vsaj ne bo toliko skrbi s prostori in denarjem... Boštjančič

Društvo »Svoboda« Polje uprizarja »Vdovo Rošinko«

Najlaže bomo uspešno zaključili diskusijo o ustroju Muzeja narodne osvoboditve — in posebej še o njegovem arhivskem oddelku — če bomo upoštevali konkretna dejstva, ne pa operirali s formalnimi ali celo s konstruiranimi argumenti.

Prof. dr. Ivo Juvančič je v svojem odgovoru Bregarju: »Kaj dela arhiv NOB v Muzeju NO« v »Naših razgledih« 14. marca 1953 glede arhivalij pravilno ugotovil, da je arhiv v MNO že toliko urejen, da se ga zgodovinarji lahko uspešno poslužujejo. Navedel je v tej zvezi tudi najvažnejše publikacije o narodnoosvobodilni borbi, ki si jih brez urejenega arhiva sploh zamisliti ne moremo. Če bi primerjali število dokumentov arhiva Muzeja NO, na katere se pozivajo naši zgodovinarji in publicisti v svojih delih, s številom dokumentov, ki si jih je muzejski oddelk izposodil za svojo razstavo, bi dognali, da je razmerje sto proti ena. To razmerje dokazuje, da arhivalije niso bile nikoli osnova za muzejske razstave, kot bi rad prikazal Fr. Bregar, čeprav je res, da so (in bodo) posamezni važni dokumenti tudi razstavni predmeti. S tem pa ni rečeno, da je muzejski oddelk zainteresiran samo na tistih dokumentih, ki jih razstavlja. Nasprotno, zainteresiran je na vseh arhivalijah enako kakor zgodovinar, kajti razstavni scenarijev si ta oddelk ne more izmisljati, temveč so ti plod temeljitega študija določenega arhivskega gradiva. Če hočemo prikazati na razstavi razvoj narodnoosvobodilne vojne, moramo poznati arhivsko gradivo prvih ilegalnih skupin (če pišanih dokumentov ni, si je treba pomagati s pričevanji in memoarskim gradivom), čet. polbataljonov, bataljonov, brigad, divizij itd. Isto velja za scenarije o razvoju ljudske oblasti, tiska, sanitete, zveze itd., pri katerih so pomagali in pomagajo arhivarji. Se eno bi moral vedeti Fr. Bregar, saj je bil dovolj časa v MNO, da imajo dokumenti, spravljani v muzeju, tudi še svojo administrativno funkcijo, pred-

Konkretna dejstva proti konstruiranim argumentom

(Ob člankih Fr. Bregarja v »Naših razgledih« št. 3, dne 14. febr. 1953 in »Ljudski pravici« št. 10, dne 14. marca 1953.)

vsem za tiste državljane, ki so v borbi postali invalidi, ki so bili od okupatorja obsojeni, ki so v borbi izgubili svojce itd. Kolikim prizadetim je prav arhiv v MNO pomagal do uveljavljanja njihovih pravic do invalidnine, do pravilne sistematizacije itd.

Od sodelovanja z muzejskim oddelkom pa ima v neki, čeprav v manjši meri korist tudi arhivski oddelk, kar bo seveda Fr. Bregarju najteže dopovedati, ker v celoti propadejo njegovi najvažnejši zaključki. Fr. Bregar namreč piše:

»Sedanjí muzej NO vključuje različne elemente, ki se razlikujejo po splošnem pomenu, značaju dela in zato zahtevajo za dosedaj smotrov različne organizacijske oblike. Na tem mestu se Muzej kot muzealnega objekta nečemo dotikati, kvečjemu toliko, kolikor obstoji želja po preštrani povezavi z arhivalijami. Ta želja izhaja iz fikcije, da so arhivalije osnova za muzej, še posebej pa za Muzej NO. Tako gledanje je seveda zmotno, omalovažuje arhivalije in žali arhivarsko delo, ki se po svojih metodah in smislu kardinalno razlikuje od muzealnega (kakor n. pr. slavistika od geografije). Muzej samemu more tako gledanje škodovati še posebej zato, ker bi javnost mogla dobiti vtis, da zavod ni dovolj poskrbel za muzejske predmete, potrebo po arhivu pa utemeljuje ad hoc, pa naj bo že utemeljevanje kakršno koli (podčrtal I. K.). (»Naši razgledi« št. 3, dne 14. febr. 1953.)

V »Ljudski pravici« pa je dne 24. marca med drugim napisal naslednje: »Toda na poti do tega spoznanja (o potrebi po ustavitvi Zgodovinskega muzeja, opomba I. K.) ga ovira arhivsko breme. Kajti sedanjí Muzej NO je muzej le po imenu — to dokazuje tudi pretežna skrb za periodične razstave — prvenstveno je pa to arhiv NOB. Če hočemo resnično kdaj ustvariti pravi muzej NOB, pa naj bo to že v kakršni koli organizacijski obliki, je treba sedanjemu Muzeju NO odvzeti arhivsko breme in ga izročiti tja, kamor po vseh arhivskih principih spada — to je v Osrednji državni arhiv.«

Tovariš Fr. Bregar resda ni nikoli trdil, da je muzealec, hoče veljati le za »specializirano specializiranega arhivarja«, vendar mu kljub njegovi specialnosti ne kratimo pravice do kritike — muzejskega oddelka MNO. Toda najmanj, kar pri tem od njega zahtevamo, je, da pozna delo tega oddelka. Fr. Bregar namreč niti tega ne ve, da je muzejski oddelk v zadnjih dveh letih v taki meri poskrbel za muzejske predmete, da jih je začel zamenjavati za važne arhivalije pri okrajnih in krajevnih muzejih. Tako bo naš muzej Muzeju NO v Idriji prepustil osebne predmete (ure, kovance, prstane itd.), ki so bili najdeni ob prekopavanju grobov na področju tega muzeja; tolmnškemu, goriškemu, slovenjgraškemu in ljutomerskemu muzeju NO pa bo dal orožje v zameno za razne arhivalije. Pripravljen pa je za arhivalije žrtvovati še del rekvizitov iz koncentracijskih taborišč, predvsem privatno lastnino v koncentracijskih taboriščkih umrlih internirancev. Taka praksa je za okrajne in krajevne Muzeje NO kot tudi za sekcije ZB najboljši stimulans za zbiranje predvsem takih arhivalij, ki so v privatni posesti. Z upravnimi ukrepi nikoli ne bi dosegli takega uspeha. Nasprotno: grožnje s sankcijami arhivskega zakona imajo več negativnih kot pozitivnih posledic. Praksa je pokazala, da ljudje predmete, pa tudi arhivalije, ki jim jih hočete odvzeti s silo, raje skrivajo. Bolje je seveda, da jih hranijo pri sebi, kot da bi jih dali nekemu, pri katerem bi propadle. To omenjam zaradi tega, ker Fr. Bregar trdi, »ga je upiranje koncentraciji le umetna zadeva, ki se stro-

kovno ne da utemeljiti.« še bolj umetna zadeva pa je »velika skrb«, ki jo kažejo zagovorniki koncentracije. Pri tem pa jim gre v glavnem le za to, da dobijo arhiv NO ne s terena, kjer se je treba boriti za vsak dokument posebej, marveč iz MNO, kjer je, kot ugotovljeno, dobro spravljeno.

Če muzejski oddelk MNO daje celo muzealije, eksponate za to, da pridobi arhivalije, je s tem dokazano, da ima ne samo dovolj razstavnih predmetov (muzealij v ožjem smislu je 3900, poznamoril: grafikonev, diagramov skic, zemljevidov je preko 400, umetniških del 350, reliefov, maket preko 20, za zamenjavo določenih razstavnih predmetov pa okrog 1000), marveč da tudi najožje sodeluje z arhivskim oddelkom pri zbiranju arhivalij. Muzejec na terenu se nikoli ne bo omejil samo na zbiranje muzejskih predmetov, marveč bo prav tako prevzemal arhivalije in fotografije in obratno. Če bo arhivar lahko pridobil predmet za muzejski oddelk ali fototeko, ga bo prav tako prevzel. Seveda, če je kdo specialist nad specialisti arhivarji, bo odklonil vsako drugo delo razen strogo arhivarskega. Muzejec pa bo pripravljen prevzeti tudi arhivalije za Osrednji državni arhiv — zaenkrat mu je to s kaznjivo prepovedano — in mu jih v redu predati, ker je vse osebe Muzeja NO osvobodilo načelno stališče, da je predvsem treba čimveč dokumentov narodnoosvobodilne borbe (kakor tudi drugih) rešiti pred propadanjem in je to torej prvenstvena naloga, ne pa kako prestižno delo.

Prav zaradi tega načina dela je danes MNO postal središče zanimanja najširše javnosti, ki mu izkazuje zato tudi vso naklonjenost in podporo tako, da je uspešen razvoj zagotovljen ne samo enemu, to je muzejskemu oddelku, temveč tudi ostalim oddelkom: arhivskemu, knjižnemu, kakor fototeki in zgodovinski komisiji.

Ivan Kreft
za muzejski oddelk MNO

BIBLIOGRAFIJA

- Veča Kvonosl — Silva sova: Sajo in njena bohra. Indijanska povest. Prevedel Pavel Holec. Knjižnica Strojega galeba 6. Izdala Mladinska knjiga v Ljubljani 1953. Tiskala Tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani. Strani 122 (+ 6).
- Anton Polence: Iz življenja pajkov. Ilustriral Ljubo Ravnikar. Knjižnica Priroda in ljude. Izdala Mladinska knjiga v Ljubljani 1952. Tiskala Tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani. Strani 160. Naklada 3000 izvodov.
- Marija Jezernik: Beli bratce. Mladinska povest. Ilustriral Hinko Smrkar. Založila Kmečka knjiga v Ljubljani 1952. Tiskala »Triglavska tiskarna« v Ljubljani. Strani 160. Naklada 3000 izvodov. Cena 260 din.
- Zbirka slovenskih narodnih pesni. Založila Kmečka knjiga v Ljubljani 1952. Tiskala »Blasnikova tiskarna« v Ljubljani. Strani 120. Naklada 10.000 izvodov. Cena 75 din.
- Dejak Vladimir: Rojstvo in smrt šaravnice. Z dodatkom: Carovništvo med Slovenci. Založila Kmečka knjiga v Ljubljani 1952. Tiskala »Blasnikova tiskarna« v Ljubljani. Strani 112. Naklada 10.000 izvodov. Cena 150 din.
- Höfler E.: Električna in kmetijstvu. Založila Kmečka knjiga v Ljubljani 1953. Strani 220. Naklada 2500 izvodov. Cena 340 din.
- Vet. Stanko Arko: Živnozdravstveni nasveti. Založila Kmečka knjiga v Ljubljani 1953. Strani 144. Naklada 5000 izvodov.
- Gozdarski in lesnolondrski priročnik. Založila Kmečka knjiga v Ljubljani 1952. Strani 224. Naklada 3000 izvodov. Cena 300 din.
- Ing. Janez Zaplotnik: Naš štžol. Založila Kmečka knjiga v Ljubljani 1952. Strani 104. Cena 120 din.
- Naše gobe. S prilogo Gobe v gospodinjstvu. Založila Kmečka knjiga v Ljubljani 1952. Strani 212. Naklada 3000 izvodov. Cena 4000 din.
- Ing. Elset-Ing. Feršič: Pralščereja. Založila Kmečka knjiga v Ljubljani 1952. Strani 136. Naklada 10.000 izvodov. Cena 100 din.
- Josip Priol: Skropljenje sadnega drevja. Založila Kmečka knjiga v Ljubljani 1952. Strani 122. Cena 140 din.
- Ing. Rihar Jože: Bolezni in škodljivci čebela. Založila Kmečka knjiga v Ljubljani 1952. Strani 104. Naklada 3000 izvodov. Cena 175 din.
- Vet. Stanko Arko: Reja kancev. Založila Kmečka knjiga v Ljubljani 1952. Strani 128. Naklada 3000 izvodov. Cena 150 din.
- Verne Jules: Potovanje na luno. Fantastičen roman. Prevedel Ivan Črnogaj. Ilustracije po francoski izdaji. Opemil Svetozar Križar. Izdala Mladinska knjiga v Ljubljani 1953. Natisnila Tiskarna »Jože Moskrlec« v Ljubljani. Strani 350. Naklada 4000 izvodov. Cena 350 din.

Zavožena politika

Ob prebiranju italijanskega tiska dobi bralec vtis, da je v italijanskih vladajočih krogih zavladalo zadnje dni moreče ozračje, razdraženost in živčnost.

Palača Chiggi, v kateri snuje italijanska diplomacija, je bila te dni polna diplomatov, ki so pripotovali iz Amerike, Britanije, Francije in Nemčije k De Gasperiju na posvetovanje. Ze pred časom smo namreč lahko opazili v italijanskem tisku zolčne napade na italijanskega poslanika Tarchianija v Washingtonu in Manlia Brosia v Londonu, češ da ju Italija zama plačuje in da sta povsem nezmožna diplomata. Italijanska imperialistična politika pač čedalje bolj zadeva na gluha ušesa v teh državah, v katerih se čujejo že očitki Italiji, da misli le nase, ne upošteva pa dejanskih razmer v svetu, da se precenjuje in pretirava svoj pomen.

Italija je povojna leta spletkarila in izsiljevala, obljubljala in grozila, hkrati pa pokazala kaj malo dejanj, s katerimi bi lahko pridobila ugled med narodi. V Atlantski pakt je pristopila, da bi si z njim opomogla in da bi svet pozabil njeno fašistično preteklost. Ob vsaki priložnosti je razglašala svoje evropsvo, da bi pod plaščem tega lahko uresničila svoje neevropske, imperialistične zamisli. Skratka, reševala je, kar je še ostalo od nekdanje Mussolinijeve Italije, in stremela po obnovitvi v vojni propadlega imperija. Takšna politika pa je seveda prišla in prihaja vedno bolj navzkriž s koristmi držav, ki žele mir in ki se trudijo, ustvariti tesno medsebojno sodelovanje zoper napadalne grožnje z Vzhoda.

V kolikor so ji doslej še dopuščale okoliščine, da skriva svoj imperializem pod krinko obrambe Zahoda, v toliko je še tu pa tam uspela prevarati državnike te ali one dežele. Toda sedaj, ko mir terja vedno bolj jasnih oblik medsebojnega sodelovanja, ko svet čedalje bolj terja miroljubnih dejanj, učinkovitost italijanske gostobesednosti odpuveduje. Kako naj bi nekdo še veroval v njeno evropsvo in njeno pripravljeno, da brani Zahod pred nevarnostjo z Vzhoda, ko pa De Gasperi potuje v Atene zato, da bi preprečil sporazum med balkanskimi deželami. Ko De Gasperi odklanja sleherni sporazum o Trstu, čeprav je bil z naše strani predložen celo sestanek z njim, kakor je pisal komentator agencije Tanjug, da bi se našla sprejemljiva rešitev zanj? Kako naj sodi svet o Italiji, ko v teh dneh odkrito kaže svojo nejevoljo ob obisku predsednika Titta v Londonu, katerega povsod smatrajo za izreden prispevek k utrditvi miru? Čeprav se znan, da so v palači Chiggi mojstri spletke in zakulisnih iger, skratka odlični diplomati v slabem smislu te besede, vendar so dejstva tudi nje pritisnila ob zid. Resničnost je pač močnejša od besed.

Naglo sklicana diplomatska konferenca v Rimu dokazuje, da je italijanska politika zašla v slepo ulico. Zato razdraženost v italijanskih listih zaradi velikih uspehov Jugoslavije, zaradi priznanja, ki ga dobiva Jugoslavija na mednarodnem področju.

Vendar je težko verjeti, da bi se v Rimu spametovali. Nedvomno pa drži, da bo skušala odslej Italija ubrati kako drugo pot. Po dosedanji pač ne more več dalje. Toda cilj bo najbrž ostal isti. Ze doslej je rimska politika često sovpadala s sovjetsko in ob tržaškem vprašanju ni bilo bistvenih razlik med kominformisti in krščanskimi demokrati. Znabiti bo Italija skušala sedaj še bolj igrati na dve karti, ponujajoč se na Vzhod in Zahod. Najbrž se bo celo odpovedovala evropsvu in zahodni obrambni zvezi, saj je že do se-

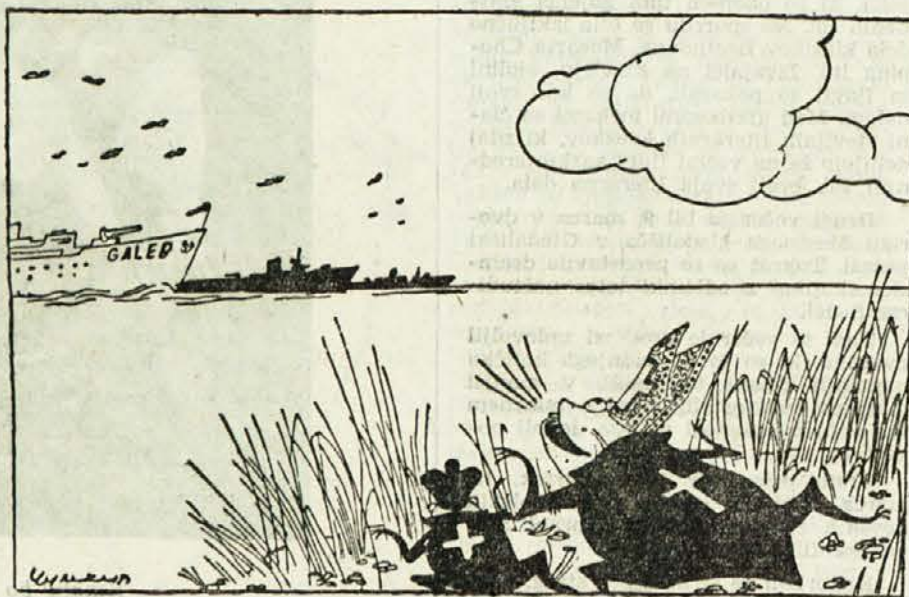
daj grozila, da bo iz nje izstopila, če ne bodo ugodili njenim zahtevam. Se bolj kot doslej bo brusila nož na obe strani. Ali ni nedavno poziv tržaške saragatovske podružnice vsem »strankam, organizacijam, skupinam in ustanovam« v Trstu, naj skupno zahtevajo od velikih sil, da se združita obe tržaški con, umaknejo zasedbene čete in ustanovi komisija OZN, ki naj bi pripravila plebiscit, že prvi korak k takšni politiki? Saragatova stranka je namreč posrednik palače Chiggi o tržaškem vprašanju. Njen sedanjí predlog pa je popolnoma istoveten s predlogom vidalijevev v Trstu, ki so ga zato tudi

odobravajoče sprejeli. Hkrati pa je ta poziv tudi dokaz, da je Italija doživela poraz s spletkami pri Socialistični internacionali, ki je za nedoločen čas odložila obisk svoje komisije v Trstu.

Italijanska politika išče torej izhoda iz zagate, v katero jo je pognal tok dogodkov. Po nedavní konferenci diplomatov iz zahodnih držav bo v Rimu v kratkem tudi konferenca italijanskih diplomatov iz kominformističnih držav. Po tej bodo najbrž že jasnejši obrisi nove poti italijanske diplomacije.

Toda — ali ne vodi tudi ta v slepo ulico?!

Žabe regljajo — a ladja plove

Dva ladijska boka »Mirielle«

Menda je malokatera ladja tako hitro zaslovela kot stara italijanska petrolejska cisterna »Miriella«, ki je pripeljala skozí blokado anglo-iranske družbe 5000 ton petroleja iz Perzije v Benetke. Se več — »Miriella« je postala pravzaprav politični problem, ob katerem so se zganili ne samo v Teheranu in Rimu, ampak tudi v Londonu in New Yorku.

Kot je znano, je sedanja perzijska vlada pod vodstvom predsednika Mosadeka v svoji borbi za neodvisnost dežele izvedla predlani nacionalizacijo petrolejske proizvodnje, ki je bila dotlej v lasti mogočne anglo-iranske petrolejske družbe. Zaradi tega je prišlo do spora med perzijsko in britansko vlado. Ker kljub večkratnim pogajanjem nobena izmed sprtih strank ni hotela popustiti, je anglo-iranska družba proglasila blokado nad perzijskim petrolejem. To politično in gospodarsko blokado proti perzijski nacionalizaciji petroleja pa je zdaj nenadno predrla ladja italijanske petrolejske družbe »Supor«, ki je naložila v Abadanu svoj tovor nafte ter jo brez slehernega pristajanja v pristaniščih pripeljala v Benetke. Anglo-iranska družba je seveda podvig ostro napadla in vložila tožbo pri italijanskem sodišču v Benetkah, češ da je petrolej pravzaprav še vedno njen in da ga mora zato italijanska oblast sekvestrirati. Toda beneško sodišče je obtožbo zavrnilo z utemeljitvijo, da je bila perzijska nacionalizacija zakonita in s tem tudi obvezna za italijansko sodišče. Ko je »Miriella« izkrcala tovor v Benetkah, se je znova odpravila v Abadan po nov tovor, z njo pa je nastopila pot tudi druga ladja iste družbe »Alba«.

Da v tem primeru ni šlo samo za tistih 5000 ton petroleja, ki ga je italijanska tvrdka kupila sorazmerno poceni v Abadanu, se vidi že po okoliščinah, ki so spremljale »Miriellin« podvig. Ko je ladja prispela v beneško pristanišče, so ji priredili slovesen sprejem.

Med tuljenjem siren in vihranjem zastav so prvi sekretar perzijskega poslanstva v Rimu, kapitan ladje in ravnatelj družbe »Supor« izmenjali govore, v katerih sta proslavljala perzijsko-italijansko prijateljstvo, žene in hčerke perzijskih diplomatov pa so obule posadko s cvetjem. Hladen je bil seveda odmev v Angliji, kjer je v parlamentu moral podati protestno izjavo celo Eden, medtem ko se je odpravil v Italijo najznamenitejši angleški pravnik Sir Hartley Shawcross. Ko pa se je po znani razsodbi beneškega sodišča »Miriella« znova vrnila v Abadan, ji je prišlo nasproti kot častno spremstvo 15 perzijskih patrolnih čolnov in stari predsednik Mosadek je ganjen izjavil, da je uspeh »Mirielle« njegov najuspešnejši dan v življenju in velikega pomena v današnji težavni borbi Perzije.

Bilo bi seveda nalivno, če bi smatrali, da so Italijani poslali »Miriello« na pot iz neke nesebične težnje, podpreti perzijsko stvar. Nasprotno: pri tem so gledali predvsem na svojo trgovsko in politično korist. Najbližji gospodarski učinek je bil gotovo že ta, da bo tvrdka »Supor« dobivala odslej perzijski petrolej po znižani cení. Italijanska petrolejska družba se je hkrati pojavila kot posrednik tudi za ostalo gospodarsko izmenjavo obeh dežel, saj je izrazila pripravljenost, da odstopi pridobljeni petrolej v Benetkah tistim italijanskim podjetjem, ki bi poslala svoje izdelke v Berzijo. Nekateri velike italijanske tvrdke (Flat, Montegatano) pa so že same sklenile pogodbe za obširne investicije v Perziji. Italija skuša čimbolj izkoristiti ugodni trenutek in zavzeti v Perziji mesto ali vsaj delček mesta, ki ga je do nedavna zavzemala Britanija. Se več: gospodarsko spletkarjenje Italije pod plaščem ganljive pomoči prebujajočemu se perzijskemu narodu sega tudi na politično področje in skuša obnoviti staro tekmovanje z Anglijo v sredozemskem prostoru, pri čemer se Italija spet veže z nekdanjimi svojimi prijatelji, ozroma z angleškimi sovražniki — Nemčijo in Španijo. O tem med drugim govo-

Japonska pred razpotjem

Brez posebnega odmeva je šla mimo vest, da je nedavno odstopila japonska vlada. Listi so jo komajda registrirali, tako nepomembna se jim je zdela. Evropa bi kmalu skoraj popolnoma pozabila na to deželo vzhajajočega sonca. Daleč za našim hrbtom leži ta nenavadna dežela, o kateri krožijo tako nasprotujoča si mnenja.

Ali je Japonska še podobna stari Prusiji ali pa je ameriška reformacija resnično preobrazila to deželo samurajev in jo približala Ameriki? To so površna, toda hkrati tudi globoka vprašanja. Prav gotovo pa ne spadajo neposredno v naš okvir. Toda kdo bi lahko zanikal, da ni odstop Jošidove vlade tudi v neki zvezi s slednjim vprašanjem? Ali ni zadnjič »Hindustan Standard« zapisal, da je poraz Jošidove liberalne vlade tudi poraz ameriške politike na Tihem oceanu, Dullesovih načrtov? Ameriška teza — piše omenjeni list — naj se Azijci bore z Azijci, ni padla na ugodna tla na Japonskem in so jo z ogorčenjem sprejeli tudi drugod na Daljnem vzhodu. Ali ne kaže zadnji poraz Jošide, da so v japonskem parlamentu samem močne struje, ki se ne morejo sprizajzniti ne samo z ameriškim kurzom na Japonskem, marveč tudi z vlogo, ki jo je Washington namenil temu otoškemu cesarstvu?

Več kot značilno je, da je kar 20 liberalnih poslancev glasovalo proti svojemu šefu, 22 pa se jih je vzdržalo glasovanja o zaupnici. Če so točne vse vesti, bo ta skupina 42 poslancev na prihodnjih volitvah — 19. aprila — nastopila samostojno. Ni izključeno, da bo liberalna stranka spet zmagala, čeprav z manjšo večino. Toda že zdaj ni mogoče zanikati, da je nastal v sami liberalni stranki zelo resen razkol. Če bi šlo za stranko, ki bi životarila nekje v opoziciji in kazala svoje življenjske znake le v tem, da bi od časa do časa izdala kak manifest, bi se gotovo nihče

ne zmenil, kaj se dogaja z njo. Toda liberalna vlada ni prišla slučajno na oblast, sicer bi jo veter že prej odpihnil. Kar štiri vlade je Jošida že sestavljalo, toda še nikoli se ni nezadovoljstvo pokazalo tako očito kot to pot, ko je kriza japonske vlade dobila tako izrazito mednarodni značaj.

Ze dalj časa ni bila nobena tajnost, da je Japonska proti brezpogojni vključitvi v ameriške načrte na Daljnem vzhodu in da bi rada svojo oborožitev odložila vsaj še za nekaj let. Nihče si verjetno ni delal utvar, da je bila tako imenovana pacifistična klavzula v japonski ustavi le zaradi »opsega, le okras, ki bo sčasoma izgubil sleherno praktično, pa tudi pravno vrednost. Toda Američani, ki so po vtoru Kitajcev v Južno Korejo trdno računali s tem, da se bo Japonska rešila iz osamljenosti in se približala ameriškemu svetu, so morali biti nemalo presenečeni, ko so spoznali, da Japonci še zdaj niso nič kaj navdušeni za oborožitev.

Ali ni zanimivo in še več — značilno? Pred točno sto leti je ameriški komodor Peary priplul s svojimi ladjami pred Yokohamo in prisilil japonske samuraje, da so odprli vrata v deželo na stečaj — in Japonska jih je odprla. Zdaj, sto let za tem, pa Amerika z vsem svojim denarjem in vplivom ne more iztisniti iz Japonske pristanka k oborožitvi. In v tem odporu je ključ za razumevanje sedanjih odnosov med Japonsko in Ameriko. Japonci verjetno mislijo, da s prehitro oborožitvijo ne morejo kdo ve kaj pridobiti, v primeru nevarnosti pa bi jih tako ščitila ameriška vojska. V večnem sovraštvu s

Jošida

Kitajsko in Korejo pa tudi ne morejo živeti. Problem Japonske je predvsem problem trgovine.

O vseh teh in drugih vprašanjih na Japonskem že nekaj let živahno razpravljajo. In zdaj, ko je postala Japonska tudi formalno neodvisna in samostojna, so ti problemi udarili odkrito na dan. Nedavni odstop Jošidove vlade je pokazal, da pričakujejo na Japonskem od svoje vlade več kot doslej. Bližnje volitve pa bodo nakazale, kam se bo nagnila tehtnica na Japonskem.

SUEŠKI PREKOP — NAJTRŠI OREH

Nobenih senzacionalnih poročil ni več s Srednjega vzhoda. Zdi se, ko da bi šla prva salva dogodkov že mimo in da so se strasti, ki so v prejšnjih mesecih s tako silo privrele na dan, nekoliko umirile. Marsikje se je težiče dogodkov in pričakovanj preneslo z ulice v mirnejše dvorane orientalskih palač. Tudi Anglija in Egipt se že dalj časa pogajata mirno in brez posedovanja ulice. Čeprav je sudansko vprašanje v osnovi rešeno, pa je med Londonom in Kairom še toliko vprašanj, da jih navzile dobri volji in obojestranskemu popuščanju ne bodo mogli takoj rešiti. Najtrši oreh je šele na vrsti.

Velik je pomen Sueškega prekopa in le stežka bi priznali, da je za Egipt manjšega pomena ko za Anglijo. Angličji se gotovo ne bodo nikoli sprizajznili z egiptskim stališčem, da je Suez pravzaprav brez pravega strateškega pomena, Egipčani pa ne marajo niti slišati o tem, da je Sueški prekop fista žila, ki spaja razne dele Commonwealtha. Zato si komaj predstavljamo, s kakšno nestrpnostjo in ljubosumnostjo spremljajo v obeh prizadetih prestolnicah sedanje razgovore med Nagi-

bom in britanskim veleposlanikom Stevensonom. Vsi pa imajo težave in s temi težavami manevrirata oba partnerja večje, kakor je to že v tistih orientalne diplomacije.

Na kratko je problem, s katerim si razbijajo glave že nekaj desetletij, v tem: Nagib bi se rad otrešel angleških čet, ki so se po umiku iz Kaira osredotočile v območju Sueškega prekopa, Angleži pa bi želeli vključiti Egipt v svoj načrt o obrambi Bliznjega in Srednjega vzhoda. Podrobnosti tu tako niso važne, toda eno je več ko značilno: oba partnerja sta načeloma pripravljena priznati nasprotna zahteva. Angleži so pripravljeni na umik, Egipčani pa tudi nimajo načelnih ugovorov proti obrambnemu sporazumu za Srednji vzhod.

Toda Angleži se gotovo brez trdnih koncesij ne bodo umaknili s Sueškega prekopa, saj bi Churchill v tem primeru izgubil vse, kar je s tako poslednostjo gradil vse življenje. Nagib pa ne sme zapustiti vtisa, da je Egipt pristopil k že omenjenemu sporazumu zato, ker so se britanske čete umaknile s Sueškega prekopa. Te kupčije egiptsko ljudstvo verjetno ne bi prezrlo. In kdo lahko jamči, da ne bi bil sporazum o Sudanu samo labodji spev Nagibu in njegovi kratkotrjni, tako bliskoviti karieri? Toda pred realnostjo ne more niti Nagib zapreti oči. Čeprav je odvisna njegova usoda, njegov obstanek, predvsem od uspešne rešitve i sudanskega i sueškega vprašanja, pa Nagib ne bo mogel izvesti svoje misle, če ne bo dosegel tudi drugih uspehov, se pravi, če ne bo priskrbel svojemu ljudstvu tudi kruha in dela. Egiptovsko prebivalstvo, ki se stiska v ozki dolini Nila, se množi hitreje, kot pa narasča kmetijska proizvodnja... Nagib torej ne more v enem trenutku nastopati kot državnik, v drugem pa kot demagog.

Toda Anglija, pa naj je še tako ponosna, tudi ne more z glavo skozi zid. Egipt sicer ni na meji z Rusijo kot na primer Iran, vendar pa se z ognjem ne sme igrati. Oster ton, ki od časa do časa zaveje iz Kaira, verjetno ni samo golo napihovanje, marveč resen, čeprav ne ultimativen opomin, naj Anglija dobro premisli, kaj je v njenem in egiptškem interesu.

Gottwaldova smrt

Zanimiva je ta primerjava: Stalinova smrt je sprožila prve dni vrsto ugibanj o njegovih naslednikih, o tem, ali se bo bodoča sovjetska politika kaj spremenila, kdaj bi morebitne spremembe lahko nastopile, kakšen bi mogel biti njihov obseg, kaj se od bodočih sovjetskih poglavarjev sploh more pričakovati ipd. Smrt predsednika češkoslovaške republike takih ugibanj ni povzročila. Res se sicer pozornost suče okoli Zapotočkega, Nejedlyja, Čepičke, Širokyja in nekaterih drugih, res se uganjuje, kdo od teh ga bo nasledil kot prvi državljani češkoslovaške republike, vendar se javnosti še bolj kot s tem bavi z vprašanjem — kaj je bilo vzrok nenadne Gottwaldove smrti.

Trditve, da je Gottwaldova smrt delo Moskve, so izrekli samo češkoslovaški emigrantski krogi, ki pravijo, da umrli ni bil v dobrih odnosih s sedanjem predsednikom sovjetske vlade Malenkovim. Sum, da je temu morda res tako, pa je bilo slišati tudi drugod, ne samo med češkoslovaškimi begunci.

Morda so take sumnje res najbolj cenene, najlažje in zato tudi najmanj resne. Vendar položaj, kakršen je v satelitskih deželah, kjer se čez noč zgodi nekaj, kar nihče ne pričakuje, kjer prihaja dnevno do nepričakovanih aretacij in najbolj nesmiselnih obtožb, do nenadnih smrti, do prekletstva tistega, ki so ga včeraj še slavili, do čudnih, nezdravljivih bolezní, kjer ljudje izgijajo, ne da bi se zvedelo, kako in zakaj — takšen položaj opravičuje vsakršne sumnje.

Za Gottwalda je bilo že delj časa

rečeno, da je resno bolan. Tudi iz večine poročil, ki so v zadnjem času omenjala njegovo odsotnost na raznih prslivah in prireditvah, je bilo to razvidno. Vendar njegova bolezen ga ni ovirala, da se ne bi udeležil Stalinovega pogreba. Tri dni po tem pogrebu je bil tudi Gottwald mrtev. Ali se je Gottwald res prehladil v Moskvi, dobil pljučnico, ali je bil res prisiljen udeležiti se pogreba, ali je vzrok njegove nenadne smrti kaj drugega, o čemer se vse govori — na to sedaj ni mogoče odgovoriti.

Vse mogoče predpostavke in komentarji še naprej krožijo, sum noče popustiti. Raznim domnevam v prid govore tudi druga poročila, ki javljajo o resnih boleznih nekaterih voditeljev informbirojevskih držav in strank. — Iz Vzhodne Nemčije poročajo o resnem zdravstvenem stanju Wilh lma Piecka; s Stalinovega pogreba se ni vrnil voditelj avstrijskih kominformistov Hohner, ki je — kakor uradno javljajo — obolen; albanski notranji minister Mehmed Šehu se tudi že tri tedne ni pojavil v javnosti, ker je baje bolan; voditelj francoske partije, ki je že dve leti na zdravljenju v Moskvi, se ni udeležil Stalinovega pogreba in zadnja poročila pravijo, da je njegovo zdravstveno stanje zelo slabo itd.

Skratka — te vesti, morda resnične, morda tudi ne, vsekakor dopuščajo vsakršne domneve. Ob njih in drugih nenadnih in nenavadnih vesteh iz dežel vzhodnega bloka pa je razumljiv tudi sum, ki ga je pri mnogih povzročila Gottwaldova smrt.

Sporazum

— Torej, mister, kakor smo se sporazumeli, boste šli? — Da, kakor smo se sporazumeli, bom ostal!

